

Nová cesta domov

Individuálny prístup,
ako opustiť inštitúciu

Slovenská verzia

Frances Brown a John Dalrymple

Citizen Network
FOR A WORLD WHERE EVERYONE MATTERS

Nová cesta domov

Individuálny prístup,
ako opustiť inštitúciu

Slovenská verzia

Frances Brown a John Dalrymple

CENTRE FOR WELFARE REFORM V SPOLUPRÁCI SO CITIZEN NETWORK

OBSAH

Predslov	4
Úvod.....	5
1. Kompas.....	10
2. Cieľ.....	21
Individuálny plán Rachael.....	27
3. Dopravný prostriedok.....	35
Fond individuálnej podpornej služby pre Rachael.....	38
4. MAPA.....	43
Rodina Smithovcov	52
Špecifikácia bývania.....	55
Thomasov plán prechodu.....	56
5. Pas	61

Predslov

„...návrat človeka, po dlhom pobyte v inštitúcii, späť domov, je tak veľmi náročný, že by sme mali urobiť všetko preto, aby sa už žiadni ľudia do inštitúcií nedostávali.“

Mansell, 2007

Táto príručka začína tam, kde sú veľké problémy.

Ľudia so zdravotným postihnutím a problémovým správaním boli a sú umiestňovaní v inštitúciách s dlhodobým pobytom, často ďaleko od ich domova. Novým „umiestneniam“ sa nie vždy vyhýbalo a niektorí ľudia ani nemali možnosť plánovať svoj odchod z inštitúcií.

Naliehavosť pomoci ľuďom v inštitúciách pri ceste domov z nich nie je o nič menšia. Títo ľudia nežijú v bezpečnom prostredí. Jim Mansell tomu tiež rozumel. Keď sa v médiách objavili informácie o škandále vo Winterbourne View a väčšina ľudí predpokladala, že ide o problém konkrétneho ústavu, on presne analyzoval: „Skutočné riešenie ... je prestať úplne využívať takéto služby/ústavy. Kto bude brať na zodpovednosť miestne zdravotnícke a sociálne služby za to, čo sa stalo?“ (Mansell, 2011).

Tento cestovný sprievodca ukazuje osvedčené a dôveryhodné metódy navigácie v náročných cestách domov. Ale tiež nám ako občanom ponúka súbor princípov, nápadov a postupov, ktoré môžeme vzájomne využívať, aby sme sa uistili, že sa tieto cesty naozaj uskutočnia.

Úvod

Táto príručka sa venuje predovšetkým „ľuďom s mentálnym postihnutím a/alebo autizmom (vrátane ľudí s duševnými ochoreniami) s prejavmi náročného/problémového správania“ (NHS Anglicko, ADASS, Local Government Association, 2015), ktorí vo Veľkej Británii naďalej žijú v inštitúciách s dlhodobým pobytom. Keď sa v texte nachádza kratšie označenie „ľudia s mentálnym postihnutím a náročné/problémové správanie“, je potrebné chápať to ako odkaz na širšie spektrum ľudí zahrnutých v tejto pôvodnej definícii.

Ľudia s mentálnym postihnutím a náročným správaním sú oveľa viac ohrození možnosťou umiestnenia v ústavoch mimo ich domova. Ich správanie je často posudzované ako vysoko nebezpečné pre nich samých, ale aj pre iných. Ich umiestňovanie z domova do segregovaných inštitúcií sa často odporúča ako bezpečné riešenie.

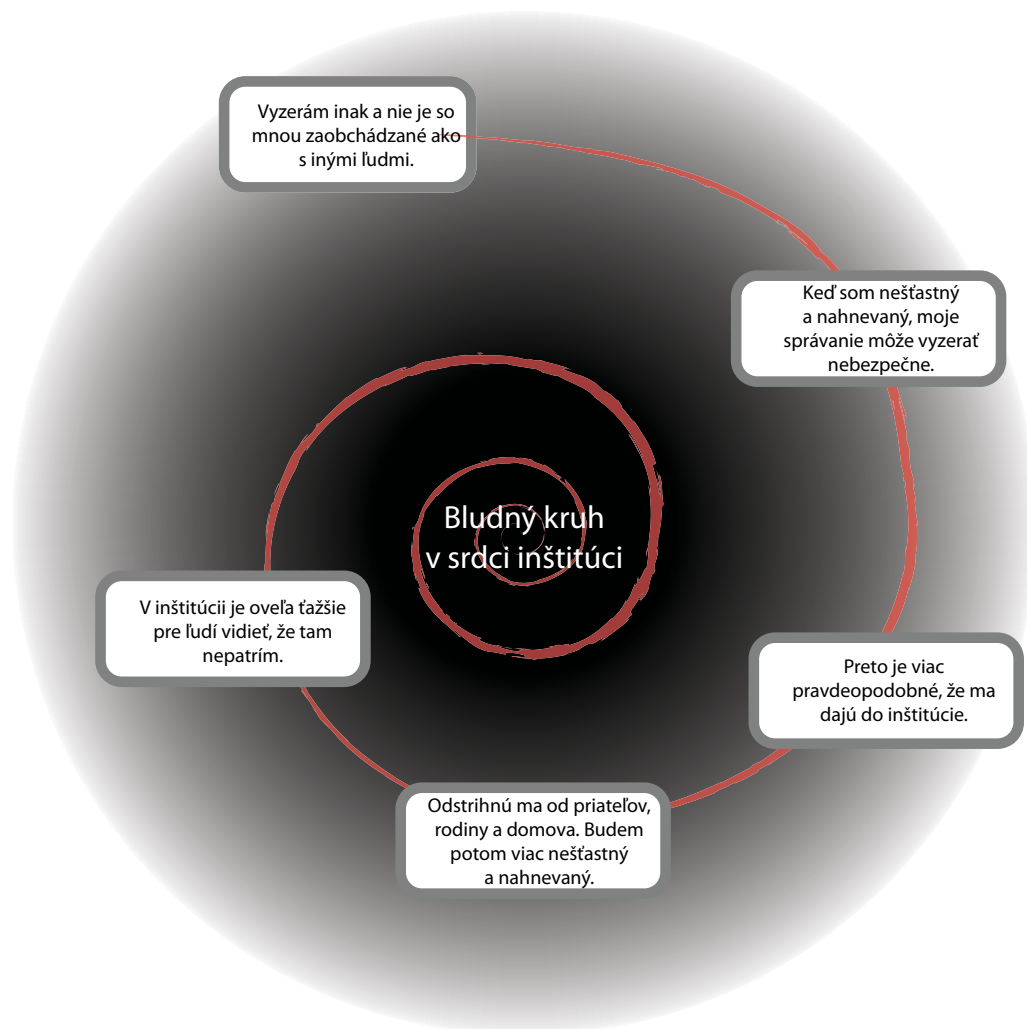
Pojem náročné alebo problémové správanie bol pôvodne spájaný so zdôraznením skutočnosti, že uvedené „správanie“ je náročné pre systém služieb ako aj pre osoby, ktoré podporujú týchto ľudí. Povedané inými slovami – náročné správanie je nielen rizikové pre pohodu samotného človeka s týmto správaním, ale je to aj dôvod na poskytovanie segregovaných a inštitucionalizovaných služieb, ktoré sú mimo bežnú podporu v sociálnej starostlivosti.

„Výrazne náročné/problémové správanie je definované ako správanie takej intenzity, frekvencie alebo dĺžky trvania, že fyzické bezpečie danej osoby alebo iných ľudí je vystavené vážnemu ohrozeniu, alebo správanie, ktoré môže výrazne obmedziť alebo oddialiť prístup k bežným službám v komunite.“

Emerson, 2011

Táto definícia naznačuje veľmi významné dvojité riziko/nebezpečenstvo. Ľudia s náročným správaním predstavujú skutočné riziká pre seba alebo aj iných. Nebezpečenstvo fyzického ublíženia alebo zranenia. Riziko, že ich duševné zdravie môže byť narušené, alebo, že ich duševné ochorenie môže byť základným faktorom spúšťania takeého náročného správania. Riziko, že môžu spáchať rôzne druhy trestných činov od fyzického napadnutia až po ďalšie forenzné/súdne obavy.

Avšak umiestňovanie ľudí mimo ich domova z dôvodu minimalizovania týchto rizík prináša reálne a skutočné nebezpečenstvá pre ich život: inštitucionalizáciu, segregáciu výraznú stratu kontroly a moci, stigmatizáciu, obvinenie a poníženie; fyzické a sexuálne zneužívanie, roky strateného času, vyčlenenie zo spoločnosti a z produktívneho života; a vystavenie neprimeranej úrovni administratívnej byrokracie, ktorá znižuje efektívnu komunikáciu. Z tohto dôvodu je na človeka orientované plánovanie budúcnosti extrémne náročné. Potom je náročné vôbec začať rozmýšľať o pozitívnej budúcnosti pre ľudí s výraznou úrovňou sociálneho vylúčenia, dezorientácie a predpokladaného rizikového správania (pozri obr. 1).

OBRÁZOK 1. BLUDNÝ KRUII V SRDCI INŠTITÚCIE

Správa Building the Right Support (Budovanie správnej podpory) (NHS England, Local Government Association, 2015) uvádza všetky tieto fakty a nastavuje plán budovania komunitných služieb, zatvárania inštitúcií naprieč Anglickom pre ľudí s mentálnym postihnutím a/alebo autizmom (vrátane ľudí s duševnými ochoreniami), ktorí majú náročné a vyzývavé správanie. Ako táto správa uznáva, práca s podporou ľudí pri návrate do ich domovov je náročná, lebo jej súčasťou je odstraňovanie množstva úrovní vylúčenia z domova a života v komunite, čo bolo často utvrdzované mnohými rokmi inštitucionalizácie. Preto je táto práca dôležitá a aj táto príručka je venovaná tým, ktorí majú odvahu a zanietenie vydať sa touto cestou.

Príručka

Táto príručka je rozdelená do 5 častí, ako je uvedené v tabuľke nižšie. Každá časť reprezentuje jeden zo stupňov plánovania a prípravy na cestu, ktorá nás čaká.

Časť	Stupeň	Obsah
1	Kompas: zorientovanie sa, skôr ako začneme	Hodnoty a princípy
2	Cieľ: obraz tvojho domova a dobrého života	Plánovanie zamerané na človeka
3	Dopravný prostriedok: preberanie kontroly nad podporou, ktorú budeš potrebovať v živote	Podpora koordinovaná človekom
4	Mapa: smery podpory a pomoci, ktoré budeš potrebovať na ceste domov	Plánovanie podpory
5	Pas: uistenie sa, že máš všetko, čo na svoju cestu potrebuješ	Manažment starostlivosti

Časť 1 príručky je venovaná nám všetkým, nezáleží na tom, akú úlohu hráme v tom, aby sa cesta uskutočnila.

Časti 2-5 sú venované konkrétnemu človeku, ktorý sa vydáva na cestu. To však neznamená, že je nevyhnutné, aby táto časť bola ľahkočitateľná, alebo prístupná. Znamená to, že každý, kto používa tohto sprievodcu, by si mal neustále pripomínať, o koho cestu ide a či rozhodnutia a preferencie sú v konečnom dôsledku dôležité.

Príručka obsahuje aj niekoľko príkladov dôležitých dokumentov/materiálov, ktoré môžete použiť pri spolupráci človeka a jeho podporného tímu.

Príklad dokumentu	Časť
Osobný plán Rachael: informácie o Rachael a jej plánoch do budúcnosti	2 Cieľ
Rachaelin individuálny finančný fond na služby: rozdelenie prostriedkov na jej podporu	3 Dopravný prostriedok
Rodina Smithovcov: podrobná prípadová štúdia rodiny, ktorá využívala individuálny finančný fond na služby	2 Mapa
Špecifikácia bývania: otázky, na ktoré by ste mali myslieť, keď hľadáte nový domov	4 Mapa
Thomasov plán prechodu: plán pomoci pri odchode z inštitucionálnej starostlivosti	4 Mapa

---

ZDROJE

Emerson E (1995) cited in Emerson E (2001, 2nd edition): *Challenging Behaviour: Analysis and intervention in people with learning disabilities*. Cambridge, Cambridge University Press.

Mansell J (2007) *Services for people with learning disabilities and challenging behaviour or mental health needs*. London, Department of Health.

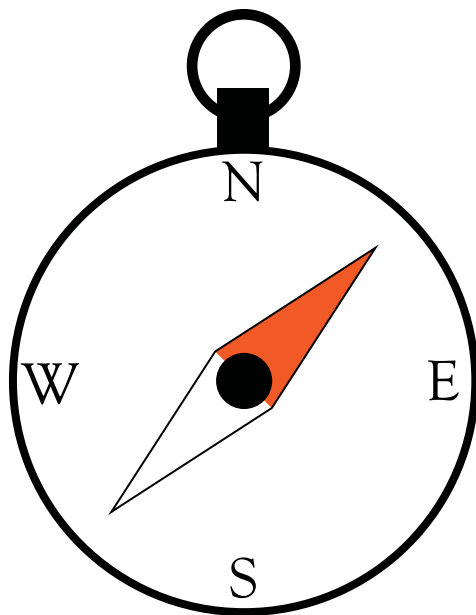
Mansell J (2011) *Bristol care home: a failure on every level* in The Guardian 1st June, 2011.

NHS England, ADASS, Local Government Association (2015) *Building the right support: A national plan to develop community services and close inpatient facilities for people with a learning disability and/or autism who display behaviour that challenges, including those with a mental health condition*. London, NHS England.

Kompas

1. Kompas

Vnímanie ľudí so zdravotným postihnutím a náročným správaním verejnosťou je negatívne:

- **Ich zdravotné postihnutie samo o sebe spôsobuje, že sú nepochopení, podceňovaní, vnímaní ako odlišní.**
- **Správanie, ktoré prejavujú, môže vyvolať strach a úzkosť, iracionálny pocit násilia a následné želanie, aby boli od ostatných ľudí čo najďalej.**
- **Segregácia a inštitucionalizácia, ktoré často nasledujú, zvyšujú ich strach a stigmatizáciu.**

Ľudia so zdravotným postihnutím a náročným správaním, ktorí žijú v inštitúciách, sa preto považujú za nebezpečných ľudí, ktorí predstavujú veľké riziko pre seba a pre ostatných. Preto je pre nich možno najlepšie, ak sú oddelení a segregovaní - pre ich vlastné dobro a v prospech komunity. Toto vnímanie rizika sa určite vzťahuje aj na pomoc ľuďom, ktorí sa vracajú z inštitúcií domov. Na všetkých rôznych úrovniach je to vnímané ako príliš rizikové a veľakrát je to dôvod, prečo sa s návratom do komunity ani neoplatí začať.

Status a nie stigma

Vzhľadom na toto všeobecné vnímanie je preto dôležité hneď na začiatku zdôrazniť, že osoby s mentálnym postihnutím alebo autizmom, ktoré vykazujú náročné správanie, nielenže "stoja za to riziko", ale že majú právo byť vnímaní ako ľudia s plnohodnotným a rovnocenným postavením občanov. Ich správaniu by sa malo rozumieť ako pokusu o vyjadrenie niečoho dôležitého o ich ťažkostiach, a ich požiadavky na osobné naplnenie života sa nelíšia od požiadaviek kohokoľvek iného.

Dôležité je tiež zdôrazniť, že riziká, ktoré ich správanie predstavuje pre nich samých a pre ostatných, sa dajú zvládnuť v miestnom, komunitnom prostredí. V ich konaní alebo v rizikách, ktoré toto správanie spôsobuje, nie je nič, čo by implikovalo, že je ho možné lepšie zvládnuť vo veľkých inštitúciách, ďaleko od domova - v skutočnosti je to práve naopak (Mansell, 2007).

Nie je prijateľné ani tvrdenie, že veľké inštitúcie sú nevyhnutné na zvládnutie správania

malého počtu ľudí, ktorí sú údajne výnimkami z tohto pravidla - už dlho vieme, že na

každú osobu žijúcu v inštitucionálnom prostredí pripadá rovnocenná osoba s podobnými charakteristikami, ktorá žije dobrý život v komunite (Baker a Urquhart, 1987).

Navigácia

Aby sme sa na ceste nestratili alebo nezablúdili, musíme si vytiahnuť kompas a poriadne sa zorientovať, než vyrazíme. A tak, ako nám kompas pomáha určiť našu polohu tým, že ukazuje na magnetický sever, aj my sa budeme orientovať podľa piatich "severných hviezd" alebo princípov, na ktoré sa môžeme spoľahnúť, keď sa vydáme na cestu.

Pomôžu nám vždy, keď sa budeme obávať, že by sme sa mohli stratiť. Pretože vzhľadom na negatívne vnímanie dotknutých ľudí a skreslené chápanie rizík, ktoré predstavujú, bude veľmi dôležité v každej fáze cesty pamätať na to, že:

- všetci máme spoločné základné ľudské potreby
- všetci sme jedineční a osobití
- všetci máme rovnaké postavenie a hodnotu
- všetci musíme rozhodovať o svojich vlastných životoch
- všetci žijeme život vo vzťahoch a prostredníctvom nich

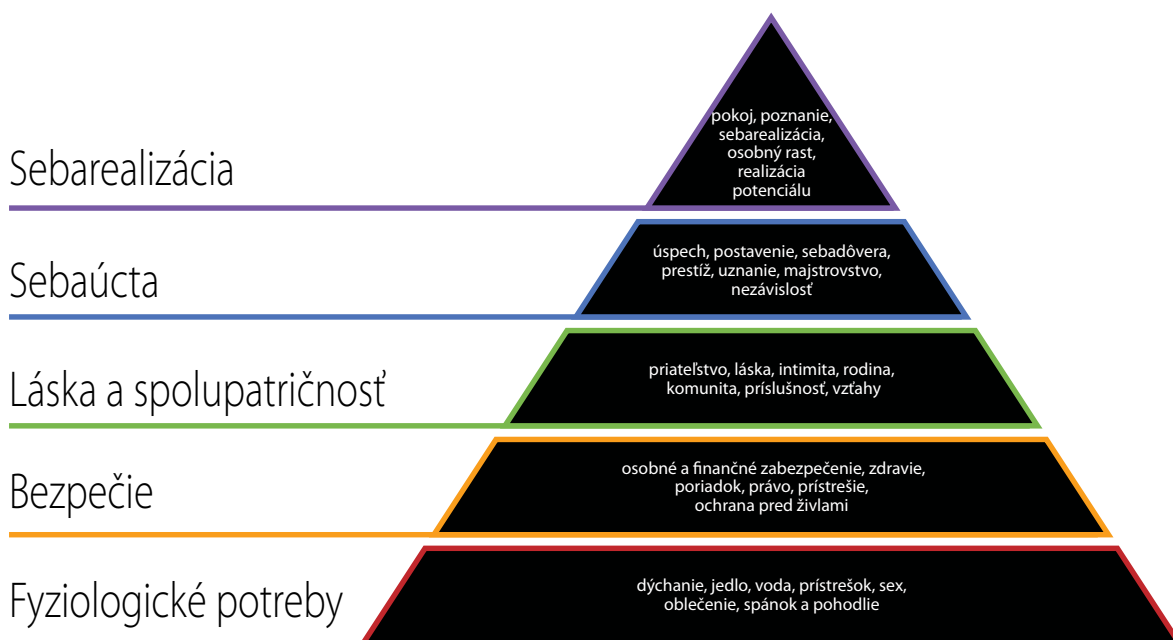
Všetci máme spoločné základné ľudské potreby

Prvým a najzákladnejším východiskovým bodom je, že ľudia všeobecne a bez rozdielu zdieľajú súbor spoločných potrieb. Počas celého života všetci potrebujeme bezpečie, lásku, vzťahy, zmysel života.

Najznámejšiu definíciu našich spoločných základných ľudských potrieb definoval Maslow, ktorý identifikoval (pozri obrázok 2):

- najprv naše základné fyziologické potreby (jedlo, voda, teplo a odpočinok)
- potom naša potreba bezpečia a istoty
- ďalej naša potreba spolupatričnosti a prežívania lásky prostredníctvom intímnych vzťahov s inými ľuďmi
- potom potreba sebaúcty - aby sme si mohli byť istí vlastnými úspechmi a aby nás ostatní ľudia rešpektovali
- a nakoniec potreba pocitu naplnenia a zmyslu nášho života.

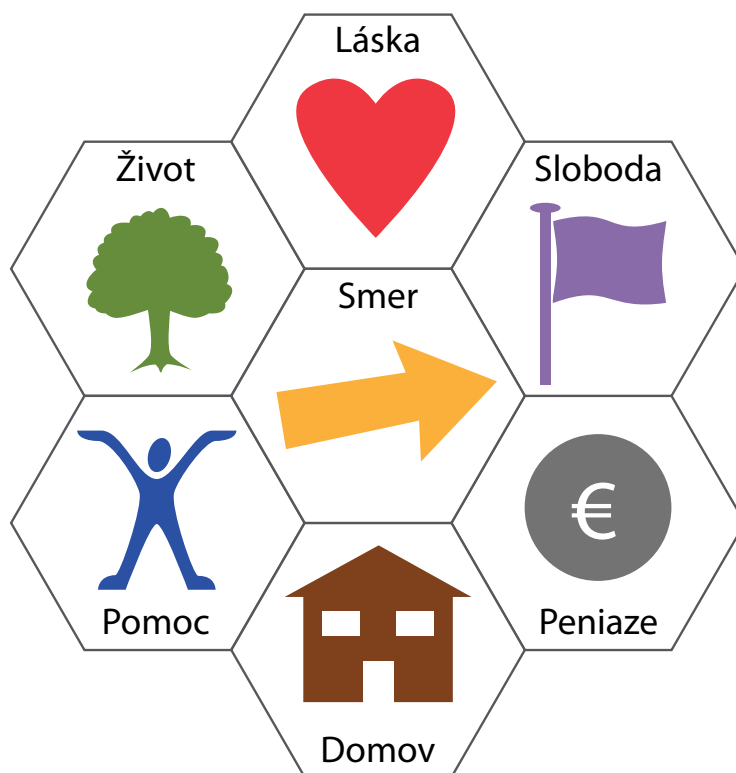
OBRÁZOK 2. MASLOWOVA PYRAMÍDA POTRIEB

Jednou z praktických aplikácií Maslowovej definície je rámec, ktorý vytvoril Simon Duffy v knihe *Kľúče k občianstvu*. Na tento rámec sa budeme odvolávať v rôznych častiach tejto príručky.

Opisuje sedem podmienok, ktoré musia byť splnené, aby každý z nás mohol žiť plnohodnotný život ako občan vo svojej komunite (pozri obrázok 3):

- 1. Smer** - cieľ a zmysel nášho života
- 2. Sloboda** - osobná kontrola nad vlastnými záležitosťami
- 3. Peniaze** - dostatok hotovosti na udržanie našej nezávislosti
- 4. Domov** - súkromné miesto, kam patríme
- 5. Pomoc** - podpora a pomoc druhých
- 6. Život** - príležitosti prispieť k rozvoju našich komunít
- 7. Láska** - vzájomné priateľstvá a dôverné vzťahy

OBRÁZOK 3. SEDEM KLÚČOV K OBČIANSTVU

Nie sú to len veci, ktoré niektorí ľudia potrebujú a iní sa bez nich zaobídu. A určite neexistuje súbor špeciálnych potrieb vyhradených pre ľudí so zdravotným postihnutím alebo ľudí s problémovým správaním. V prípade ľudí so zdravotným postihnutím je odlišné, že veľmi často potrebujú dodatočnú pomoc od iných ľudí, aby boli uspokojené ich základné ľudské potreby. A niekedy sa to premieta do špecializovaného typu platenej podpory, ktorú niektorí ľudia so zdravotným postihnutím potrebujú, aby si udržali kvalitný život.

Rovnako tak zdravotné postihnutie nie je stav, ktorý si ľudia nesú v sebe. Existuje v priestore, v ktorom človek komunikuje so sociálnym svetom a fyzickým prostredím. Zdravotné postihnutie nie je choroba, ktorú treba liečiť, ale ľudia so zdravotným postihnutím často potrebujú pomoc a podporu, aby prekonalí a eliminovali obmedzenia, s ktorými sa vo svete stretávajú, keď sa snažia žiť svoj život.

Spoločne nás spája ľudskosť, ktorú neohrozuje miera nášho postihnutia alebo znevýhodnenia, ani ďalšia pomoc a podpora, ktorú potrebujeme.

Všetci sme jedineční a osobití

Hoci máme všetci spoločné potreby, každý z nás je zároveň jedinečným človekom. Všetci sme rovnakí, a predsa sme každý iný. To nie sú protichodné myšlienky, ale naopak, dopĺňajú sa.

Každý z nás je človek, každý z nás je bez výnimky geneticky a biochemicky jedinečný.

Aj z psychologického hľadiska sme každý iný. Rozvíjame si svoje osobné preferencie, svoje záľuby, spoznávame to, čo sa nám nepáči, máme svoje osobné sny a ambície pre náš život. Každý máme v živote radosť a uspokojenie z odlišných vecí, a dokážeme tiež identifikovať veci, na ktoré nemáme chuť. Ak milujem džez a nemám rád cestoviny so syrom, môže sa zdať, že mám so svojimi susedmi a priateľmi málo spoločného. No tieto prejavy mojej osobnosti ma nerobia menej ľudským.

Maslow naznačuje, že všetci sa snažíme rozvíjať a zachovať si "psychologickú slobodu", ktorá nevyžaduje potvrdenie niekým alebo niečím mimo nás. Odvažujeme sa byť odlišní, aj keď to znamená, že sa dostávame do konfliktu so spoločnosťou, v ktorej žijeme.

Výnimočnosť každého človeka a z nej vyplývajúca veľká rozmanitosť sú preto v protiklade s tendenciou vnímať ľudí so zdravotným postihnutím ako homogénnu skupinu ľudí s nerozlíšenými potrebami, želaniami a túžbami - ľudí, ktorých možno "zokupiť" alebo "zatriediť" a ktorých osobné preferencie nemajú veľký význam. V každej fáze bude dôležité zabezpečiť, aby sa osobnosť človeka, ktorý sa vydáva na cestu domov, plne odrážala vo všetkom, čo sa robí.

Náš nárok na vlastnú jedinečnú osobnosť nie je daný hodnotením našich nedostatkov, ale je podporený samotným faktom našej ľudskosti.

Všetci máme rovnaké postavenie a hodnotu

Ako jedineční ľudia, ktorí zdieľajú spoločnú ľudskosť, máme všetci rovnaké postavenie a hodnotu ako ľudské bytosti. Úvahy o pohlaví, majetku, sexualite, veku atď. nemôžu znížiť hodnotu a postavenie človeka ako osoby, ani podriadiť jednu osobu inej (s výnimkou právneho postavenia detí vo vzťahu k dospelým).

Medzinárodné právo podporuje a obhajuje tento postoj prostredníctvom prelomových dohôd, ako je Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948) a Európsky dohovor o ľudských právach (1953). Zákon o ľudských právach (1998) začlenil práva udelené Európskym dohovorom do britského práva. Spojené kráľovstvo je tiež signatárom Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (2006), hoci jeho ustanovenia neboli doteraz začlenené do vnútroštátneho práva.

Preto je neprijateľné, aby sa akékoľvek skutočné alebo domnelé obmedzenie intelektuálnych schopností osoby s náročným správaním používalo ako dôvod na odmietnutie tejto osoby:

- Právo na **život**
- Ochrana pre **mučením, neludským a ponižujúcim zaobchádzaním**
- Ochrana pred **otroctvom a nútenou prácou**
- Právo na **slobodu a bezpečie**
- Právo na **spravodlivý proces**
- Ochrana **pred nezákonným trestaním**
- Rešpektovanie **súkromia a rodinného života, domova a korenšpondencie**
- Sloboda **myslenia, viery a náboženského vyznania**
- Sloboda **prejavu**
- Sloboda **zhromažďovania a združovania sa**
- Právo na **rodinu a manželstvo**

Naše tvrdenie, že všetky ľudské bytosti majú rovnakú hodnotu a postavenie, je potvrdené právom, v rámci medzinárodného a vnútroštátneho práva. Je nezákonné zaobchádzať so mnou ako s menejcenným človekom, alebo ma považovať za menej významného, alebo menej dôležitého ako iné ľudské bytosti, z dôvodu akéhokoľvek postihnutia, ktoré by som mohol mať.

V článku 14 Európskeho dohovoru o ľudských právach sa vyslovene uvádza, že ľudia majú, v súvislosti s týmito právami a slobodami, právo na ochranu pred diskrimináciou.

Všetci musíme rozhodovať o svojich životoch

Znížená intelektuálna kapacita sa často používa aj na zdôvodnenie zaužívaných postupov pri rozhodovaní u ľudí s náročným správaním. Vychádza sa z predpokladu, že títo ľudia nemajú schopnosť rozhodovať sa sami za seba, a preto potrebujú, aby za nich rozhodovali iní.

Ak však všetci vyznávame spoločné hodnoty - ľudskosť, rešpekt jedinečnej osobnosti, rovnaké postavenie a hodnotu človeka, potom je nevyhnutné, aby každý z nás prijímal čo najviac rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú jeho vlastný život. Znamená to aj, prinajmenšom mať čo najväčší podiel na rozhodnutiach, ktoré ovplyvňujú náš život.

V Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím sa jasne očakáva, že signatári (vrátane Veľkej Británie a Slovenska) "prijmú vhodné opatrenia na zabezpečenie prístupu osôb so zdravotným postihnutím k podpore, ktorú môžu potrebovať pri uplatňovaní svojej právnej spôsobilosti".

V tomto zmysle je dôležité uvedomiť si, že "spôsobilosť na právne úkony" nie je to isté ako spôsobilosť na rozhodovanie. Rozhodovacia spôsobilosť človeka sa týka jeho schopností rozhodovať o veciach, ktoré ovplyvňujú jeho život. Mať schopnosť rozhodovať znamená, že človek dokáže pochopiť rozhodnutie, jeho dostupné možnosti a dôsledky. Tiež, že dokáže toto rozhodnutie oznámiť/dať najavo.

"Právna spôsobilosť", na druhej strane znamená schopnosť mať práva a prijímať rozhodnutia, ktoré sú rešpektované a ktoré je možné uplatniť podľa zákona (napr. podpisovanie zmlúv a súhlas s lekárskou starostlivosťou a liečbou). Niektorí ľudia majú zníženú schopnosť rozhodovania alebo v extrémnych prípadoch (napríklad osoba v kóme)

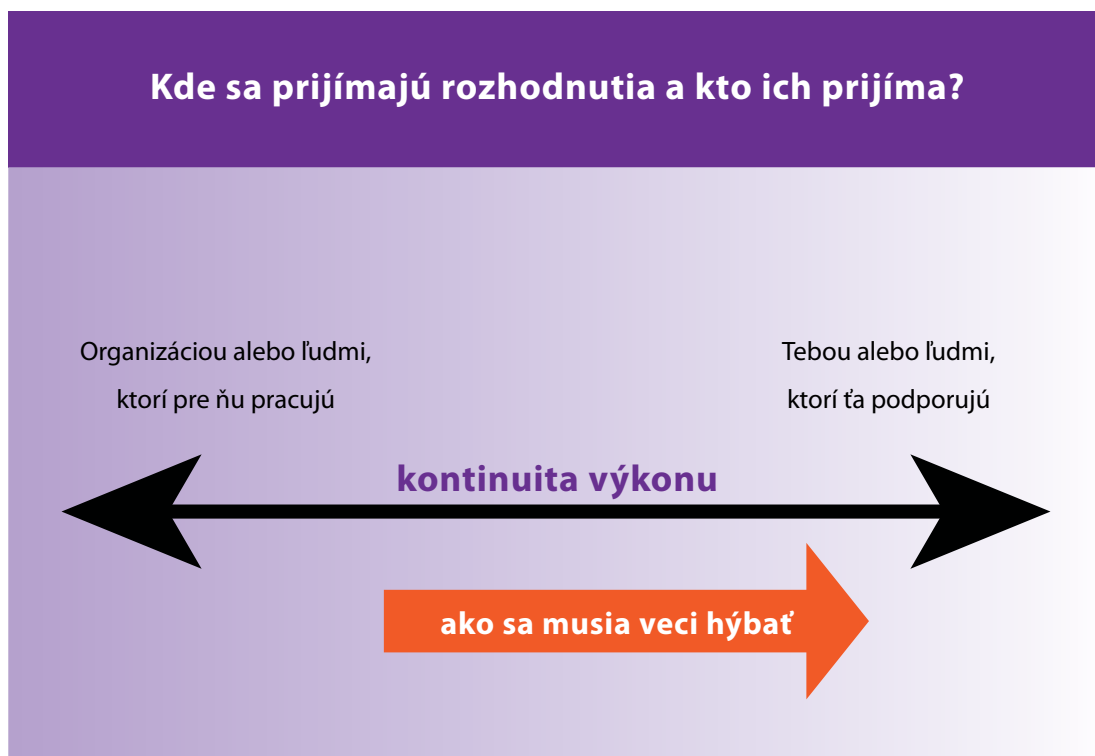

nemusia mať žiadnu schopnosť rozhodovania.

V Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím z roku 2006 sa však uvádza, že každý človek so zdravotným postihnutím by mal mať "spôsobilosť na právne úkony na rovnakom základe ako ostatní vo všetkých aspektoch života".

Aby sa tak stalo, potrebujú podporu - buď pri rozhodovaní za seba, alebo ak to skutočne nie je možné, na zabezpečenie toho, aby sa v ich mene prijalo rozhodnutie, ktoré rešpektuje jeho práva, vôľu a preferencie (pozri obrázok 4)

OBRÁZOK 4. SMEROVANIE K ZMOCŇOVANIU

Tento koncept podporovaného rozhodovania možno použiť na označenie akéhokoľvek procesu, v rámci ktorého sa človeku poskytuje taká podpora, akú potrebuje, aby bol schopný rozhodovať sám za seba a/alebo vyjadriť svoju vôľu a preferencie v rámci náhradného rozhodovania (napríklad opatrovníctva alebo povinnej liečby duševnej poruchy). V oboch prípadoch je cieľom podporovaného rozhodovania zabezpečiť, aby vôľa a preferencie osoby boli ústredným prvkom a plne sa rešpektovali pri rozhodovaní, ktoré sa jej týka.

Pri tom všetkom je dôležité pochopiť, že každá osoba s problémovým správaním je iná a treba ju vnímať v kontexte, ktorý odráža väčšiu alebo menšiu potrebu podpory pri rozhodovaní. Platí tiež, že rôzne osoby budú v rôznych situáciách potrebovať rôznu úroveň podpory, a to pri rôznych typoch rozhodnutí (napr. rozhodovanie o finančných záležitostiach si môže vyžadovať väčšiu podporu ako rozhodovanie o tom, čo jesť a piť).

Nedávno uverejnená správa Care and Treatment Review: Policy and Guidance (NHS England, 2017) podporuje právo ľudí v celom Anglicku podieľať sa na formovaní vlastnej budúcnosti týmto spôsobom - zameraným na človeka.

Všetci žijeme život vo vzťahoch a prostredníctvom nich

Každý z nás má rovnakú spôsobilosť na právne úkony vo všetkých aspektoch svojho života. Každý z nás potrebuje primeranú úroveň a druh podpory pri rozhodovaní, ktorá nám umožní zachovať si spôsobilosť na právne úkony bez ohľadu na to, aké vážne je naše postihnutie.

Všetci žijeme život vo vzťahoch a prostredníctvom nich

Potreba vlastnej kontroly nad rozhodnutiami, ktoré ovplyvňujú naše životy, je ako u jedinečných jednotlivcov s rovnakou hodnotou a postavením vyvážená našou potrebou mať vzájomne prospešné vzťahy založené na dávaní a prijímaní. Kvalita nášho medzilidského vzťahu (jedného k druhému), tvorí základ nášho pocitu bezpečia vo svete a je zdrojom nášho emocionálneho naplnenia - miestom, kde dávame a prijímame lásku, náklonnosť, starostlivosť a podporu. Platí to na intímnej úrovni osobných a rodinných vzťahov, ako aj na menej intenzívnej, sociálnejšej úrovni našich vzťahov s ľuďmi v našich miestnych komunitách a spoločenstvách: svet a naše miesto v ňom chápeme prostredníctvom iných ľudí. Ako ukázali štúdie, čím je rozsah našich vzťahov s inými ľuďmi obmedzenejší - čím sme izolovanejší a cítime sa osamelejší, tým je väčšia pravdepodobnosť, že predčasne zomrieme (Holt-Lunstad, 2015).

Pre ľudí s mentálnym postihnutím a náročným správaním, ktorí sú z rôznych sociálnych dôvodov od začiatku svojho života oveľa častejšie, ako bežní občania, izolovaní v rámci svojej komunity alebo od nej segregovaní, je tento problém o to naliehavejší. Musíme urobiť všetko, čo je v našich silách, aby sme v prvom rade zabránili ich umiestneniu do inštitúcií s dlhodobým pobytom, ale musíme tiež zabezpečiť, aby sme pri plánovaní ich cesty domov venovali plnú a náležitú pozornosť rozsahu a kvalite vzťahov, ktoré budú môcť využívať po návrate.

Všetci sa navzájom potrebujeme. Medziludské vzťahy sú pre náš osobný rozvoj veľmi dôležité. Vážne obmedzenia v našich vzťahoch podkopávajú naše zdravie a pohodu a v konečnom dôsledku ohrozujú život. To platí rovnako pre ľudí s mentálnym postihnutím a náročným správaním, u ktorých je už teraz oveľa väčšia pravdepodobnosť, že budú v spoločnosti marginalizovaní a budú čeliť riziku straty vzťahov v dôsledku umiestnenia do inštitúcií. Zabezpečenie, aby mali ľudia s zdravotným postihnutím a náročným správaním vo svojom živote svojich blízkych, je nesmierne dôležité.

ZDROJE

Baker N and Urquhart N (1987) *The Balance of Care for Adults with a Learning Disability in Scotland*. Edinburgh, Scottish Office, ISD Publications.

ECHR (1950) *European Convention on Human Rights*.

Duffy S (2006) *The Keys to Citizenship*. 2nd edition. Sheffield, Centre for Welfare Reform.

Holt-Lunstad J et al (2015) *Loneliness and Social Isolation as Risk Factors for Mortality: A Meta-Analytic Review*, PERSPECTIVES ON PSYCHOLOGICAL SCIENCE, Vol 10(2), pp227-237.

Mansell J (2007) *Services for people with learning disabilities and challenging behaviour or mental health needs*. London, Department of Health.

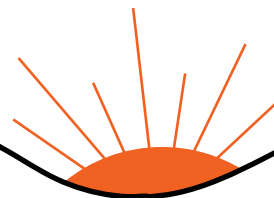
Maslow A H (1943) *A Theory of Human Motivation*. PSYCHOLOGICAL REVIEW, 50(4), 370-96.

UDHR (1948) *Universal Declaration of Human Rights*.

UNCRPD (2006) *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. Human Rights Act (1998) United Kingdom.

Ciel'

2. Cieľ

Ak sa vydávate na túto cestu, je to tým, že ste boli niekedy v minulosti odlúčení od svojej rodiny a komunity a v súčasnosti žijete v segregovanom inštitucionálnom prostredí, ktoré je od vášho domova vzdialené. Aby ste mohli začať, musíte mať určitú predstavu o tom, čo by vás mohlo v budúcnosti čakať a dobrú predstavu o tom, kam idete a aký bude váš cieľ. Potrebujete “presvedčivú predstavu o vytúženej budúcnosti” a musíte “pozvať ľudí, aby sa k vám pridali, aby ste ju uskutočnili” (O’Brien a Lovett, 1992). To je podstata prístupu zameraného na človeka.

Podme sa teda zamyslieť, ako by ste si mohli načrtnúť **obraz budúcnosti, ktorú by ste chceli mať**. Niektorí ľudia to nazývajú aj **životný plán**.

Vytvorte si obraz svojej budúcnosti

Po prvé, toto je **váš** obraz. Je to obraz života, ktorý by ste chceli mať **vy**. Aj keď v rôznych fázach môžete potrebovať určitú podporu pri jeho načrtávaní, musí byť vytvorený z **vášho** uhla pohľadu a musí ho odrážať. Bez ohľadu na všetko ostatné by mal zachytávať **vaše túžby a želania týkajúce sa vašej vlastnej budúcnosti**. A malo by to byť spôsobom, ktorý nedovolí ostatným pochybovať, aké tieto želania sú.

Obraz budúcnosti, po ktorej túžite, by teda mal:

- byť jasný a zrozumiteľný;
- byť špecifický pre vás ako jednotlivca;
- prinášať vašu jedinečnú osobnosť;
- venovať pozornosť všetkým kľúčovým veciam, ktoré vám umožnia žiť plnohodnotný život;
- poskytnúť pevný základ pre budúce kroky a rozhodnutia.

Pozvite ľudí, aby sa k vám pridali

Aby tento obraz bol čo najjasnejší, je dôležité, aby ste okolo seba zhromaždili všetkých dôležitých ľudí vo vašom živote. Viete, kto títo ľudia sú. Pravdepodobne členovia vašej **rodiny**, možno ďalší **priatelia**.

Máte tiež právo určiť **profesionálov**, ktorých chcete zapojiť - napríklad sociálnych

pracovníkov, komunitné zdravotné sestry, nezávislých obhajcov, poradcov, sprostredkovateľov služieb a podobne, ktorí možno dostali konkrétnu úlohu spolupracovať s vami, aby vám pomohli na tejto ceste.

Musíte tiež vedieť, že v rámci celej krajiny, v rôznych organizáciách, existujú ľudia, ktorí sú vám k dispozícii, aby vám pomohli túto cestu načrtnúť. Veľkou pomocou môže byť **nezávislý koordinátor** s mnohými skúsenosťami, ktorý vie dobre pomôcť vám a všetkým ľuďom, ktorí sú pre vás dôležití, aby sa čo najlepšie podieľali na zostavení vášho individuálneho plánu. Takýmto spôsobom môže pomôcť viacero organizácií v rôznych častiach Slovenska (niektoré z nich sú uvedené na webovej stránke Citizen Network, pozri informácie o Citizen Network na konci tejto príručky).

Zhromaždite dôležité informácie

Existuje niekoľko rôznych spôsobov, ako zhromažďovať informácie, ktoré budú tvoriť základ vášho obrazu, a niekoľko rôznych nástrojov, ktoré môžete použiť (Ritchie, 1997). Ľudia často využívajú viacero rôznych nástrojov a metód, aby sa uistili, že všetko zachytia a že plán je čo najdôkladnejší:

- môžete si zaznamenávať svoje vlastné poznámky; a/alebo
- môžete úzko spolupracovať s koordinátorom, ktorý vás naozaj dobre spozná na individuálnej báze; a/alebo
- koordinátor môže viesť sériu rozhovorov s vami a ďalšími dôležitými ľuďmi vo vašom živote - rodinou, priateľmi, rovesníkmi, odborníkmi, ktorí vás naozaj dobre poznajú (alebo vás niekedy chcú lepšie spoznať); a/alebo
- koordinátor môže vás a všetkých ostatných zhromaždiť v skupine, kde sa každý môže podeliť o informácie, ktoré má.

Zdokumentujte potrebné informácie

Získané informácie bude potrebné zaznamenať. Zaznamenať ich možno rôznymi spôsobmi:

- pomocou ľahko zrozumiteľných textov;
- pomocou grafik alebo obrázkov, ktoré oživia obraz;
- pomocou videozáznamov a zvukových záznamov.

Na vytvorenie tohto obrazu bude potrebný čas a odhodlanie ľudí, ktorí s vami budú spolupracovať. Nie je to niečo, čo sa dá urýchliť. Ľudia musia ísť tempom, ktoré vám vyhovuje. Ale tiež nie je času nazvyš, najmä ak žijete v situácii, s ktorou nie ste spokojní a ktorú chcete zmeniť.

Zarámujte obrázok

Keď sa proces blíži k záveru, je potrebné informácie zhrnúť do podoby a formátu, ktorý môžete zdieľať so všetkými zainteresovanými a všetkými, ktorí by mohli byť na tejto ceste zapojení. Koordinátor bude sledovať veci, na ktorých sa ľudia zhodujú, ako aj veci, s ktorými nesúhlasia a ktoré by mohli potrebovať ďalšiu diskusiu.

Neexistuje žiadny stanovený formát ani konkrétny štýl, ktorý musí váš plán dodržiavať - najlepšie je, ak je napísaný spôsobom, ktorý zodpovedá tomu, kto ste, s použitím slov a obrázkov a akýchkoľvek iných prístupov, ktoré pomáhajú. Je však dôležité, aby bol obraz bohatý a úplný a aby obsahoval informácie o všetkom, čo by ostatní ľudia mohli potrebovať vedieť. A ako vidíte budúcnosť.

Možný rámec a štruktúra

Váš životný príbeh

Čo ste doteraz zažili? To by malo zahŕňať:

- kde a kedy ste sa narodili
- informácie o vašej rodine
- kde ste vyrastali
- kde ste chodili do školy
- zamestnania, ktoré ste vykonávali
- rôzne miesta, kde ste žili
- akým spôsobom ste sa dostali k životu mimo domova

Život, ktorý vediete teraz

Váš obraz by mal obsahovať tiež opis života, ktorý žijete teraz:

- miesto, kde žijete
- ľudí, ktorí tam žijú a ktorí sú pre vás dôležití
- každodenné zvyky, ktoré momentálne dodržiavate

- čo vám momentálne vyhovuje
- čo nefunguje dobre

Vaše osobné charakteristiky

Ako by ste opísali svoju osobnosť a aký dojem majú ostatní ľudia, keď vás stretnú?
Čo sa ľuďom na vás páči a čo na vás obdivujú?

Vaše jedinečné vlastnosti

Dobrá život zahŕňa schopnosť podeliť sa s ostatnými ľuďmi o:

- vaše dary
- vaše zručnosti
- vaše silné stránky
- vaše záujmy

Vaše vzťahy s inými ľuďmi

Ľudia vo vašom živote, ktorí vám môžu pomôcť rásť a rozvíjať sa, ktorí vás milujú a podporujú:

- vaša rodina
- vaši priatelia
- vaši rovesníci
- vaši kolegovia

Vaša predstava o tom, čo pre vás znamená domov

Po návrate domov budete potrebovať bývanie. Mať vlastné bývanie však automaticky neznamená mať miesto, ktoré môžete skutočne nazývať domovom:

- bývanie nie je domovom, ak sa v ňom nemôžete uvoľniť a byť v pohode, ak za sebou nemôžete zavrieť dvere a "cítiť sa ako doma";
- vaše bývanie nebude vaším domovom, ak sa s ním nedokážete citovo spojiť a ak do neho neinvestujete niečo zo seba;
- v opačnom prípade je bývanie len budovou a hrozí, že vymeníte izbu v nemocnici alebo v inštitúcii za niekoľko, možno krajších, izieb v obytnom dome.

Takže obraz, ktorý nakreslíte, bude musieť opisovať miesto, kde chcete žiť - dedinu, obec alebo mesto, ktoré považujete za svoj domov. Môže to byť mesto, v ktorom ste sa narodili a vyrastali, alebo to môže byť obec, v ktorej v súčasnosti žije vaša rodina alebo ľudia, ktorí sú vám citovo najbližší. Možno si budete musieť ujasniť aj to, v ktorej konkrétnej časti väčšieho mesta alebo obce by ste chceli žiť.

Obraz, ktorý nakreslíte, bude tiež niesť informáciu o tom, či uprednostňujete myšlienku mať svoj domov pre seba, alebo či by ste radšej žili s inými ľuďmi, ktorých poznáte a máte radi. Môže sa stať, že niekto, kto je vám blízky, by chcel, aby ste išli bývať do jeho domu, a táto myšlienka sa vám môže zdať dobrá. Dôležité však je, aby ste neboli nijako nútení žiť s inou osobou alebo inými ľuďmi, ak si to tak nepredstavujete.

Váš život v komunite

Ak má byť vaše bývanie naozaj vašim domovom, musí vám uľahčiť kontakt so susedstvom, v ktorom žijete, s miestnou štvrtou a so širšou miestnou komunitou a musí vám umožniť voľne sa stretávať s rodinou, susedmi a priateľmi.

Váš obraz by mal opisovať veci, ktoré budete v miestnej komunite potrebovať, aby ste zostali aktívni a zdraví, a aby ste mohli využiť svoje nadanie a schopnosti, a prispieť tak k jej rozvoju.

Vaše túžby a želania

Váš obraz (plán) by mal veľmi jasne predstavovať všetky veci, ktoré potrebujete alebo chcete mať vo svojom živote:

- možno vám pomôže začať s vecami, **na ktorých vám najviac záleží** - s vecami, ktoré sú z vášho pohľadu najdôležitejšie - s vecami, bez ktorých by váš život nemal zmysel;
- potom môžete prejsť k veciam, ktoré **sú pre vás dôležité** - k veciam, ktoré potrebujete, aby váš život mal zmysel a cieľ;
- a nakoniec môžete v pláne uviesť veci, ktoré vás v živote **tešia alebo ktoré by ste najradšej mali**.

Obraz, ktorý si načrtnete, by sa mal snažiť zachytiť aj vaše nádeje do dlhodobej budúcnosti. Tie vám v tejto chvíli nemusia byť úplne jasné a môžu sa stať oveľa jasnejšími, keď budete nejaký čas žiť doma. Napriek tomu je dobré načrtnúť smer, ktorým sa váš život bude uberať - veci, ktoré by ste chceli robiť, aby váš život mal zmysel a cieľ. Možno nové zručnosti, ktoré by ste sa chceli naučiť, témy, ktoré by ste chceli študovať na nejakej škole, prácu, ktorú by ste chceli mať, druh vzťahov, v ktoré dúfate.

Je v poriadku, ak si kladiete ambície nielen v súvislosti s vlastnou budúcnosťou. Je to zdravé a dôležité, preto sa nehanbite podeliť sa o svoje sny. (A keďže sa pripravujete na túto náročnú cestu domov, možno budete chcieť jasne vyjadriť aj niektoré svoje obavy z budúcnosti, aby ľudia mali jasnú predstavu o tom, čoho sa v tejto ďalšej etape svojho života najviac obávate.)

ZDROJE

Strany 27- 32 nám poskytujú príklad z praxe, ako môže vyzerat' plan podpory. Tento plán zverejňujeme so súhlasom Rachael a jej rodiny. Iné príklady nájdete tu:

In Control Scotland <http://in-controlscotland.org>

O'Brien J and Lovett H (1992) *Finding A Way To Ordinary Lives: The Contribution of Person-Centred Planning*. Harrisburg, Pennsylvania Office of Mental Retardation.

Radical Visions <http://radicalvisions.wpengine.com>

Ritchie P. et al (1997) *People. Plans and Practicalities. Achieving change through person centred planning*. Edinburgh, Scottish Human Services.

Individuálny plán Rachael

Úvod

Rachael je mladá žena, ktorá žije vo vlastnom byte v meste, kde vyrastala. Na financovanie podpory, ktorú potrebuje, má Rachael zabezpečenú priamu platbu. Spravujú ju jej rodičia, ktorí sú jej zákonnými zástupcami. Rachael používa tieto peniaze na “nákup podpory” od organizácie poskytujúcej služby a má svoj vlastný podporný tím na základe vlastných potrieb.

Rachael bola nedávno opätovne posúdená pracovníkmi sociálneho oddelenia miestneho úradu a na jej podporu bol dohodnutý nový rozpočet. Rachael a jej rodičia mali záujem využívať nový rozpočet vo forme individuálneho podporného fondu na služby a samospráva sa uspokojila s tým, že proces plánovania by sa mal využiť ako skúsenosť pre všetkých zúčastnených.

Zhodli sa na tom, že vytvorenie individuálneho podporného fondu umožní Rachael väčšiu flexibilitu a kontrolu a jej rodičom menšiu zodpovednosť za správu a vyúčtovanie finančných prostriedkov.

Tento plán je výsledkom viacerých stretnutí, ktoré sa konali s cieľom pomôcť Rachael a jej rodine premýšľať o podpore, ktorú dostávajú teraz, ale zamerať sa aj na Rachaeline sny a nádeje na zmysluplný život a budúcnosť. V súčasnosti Rachael dostáva služby, s ktorými je spokojná, ale ktoré úplne nenapĺňajú všetky jej meniace sa potreby a požiadavky. V procese plánovania sa zvažovali zmeny, ktoré by Rachael a jej rodičia chceli vykonať v spôsobe využívania dostupných zdrojov, aby sa zabezpečilo nielen to, že Rachael bude naďalej dostávať podporu, ktorú potrebuje, aby zostala v bezpečí a udržala sa v dobrej kondícii, ale aby sa zväžili aj nápaditejšie spôsoby, ako by mohla využívať svoje zdroje na dosiahnutie svojich predstáv o dobrom a zmysluplnom živote.

Ľudia v Rachaelinom živote

Rachael je mladá žena obklopená milujúcou rodinou. Žije v krásnom byte, ktorý si zariadila podľa svojho vkusu, a na svoj domov je veľmi hrdá. Jej rodičia bývajú naozaj blízko a Rachael s nimi pravidelne trávi čas. Rovnako aj so svojimi starými rodičmi. Okrem toho Rachael udržiava dobré vzťahy s viacerými dobrými priateľmi vo svojej komunite.

Rachael má vo svojom živote aj niekoľko dôležitých ľudí, ktorí spolupracujú v kruhu priateľov. Títo ľudia sa pravidelne stretávajú, aby Rachael podporovali a trávili s ňou čas už od jej školských rokov. Niektorí ľudia sa časom odsťahovali ale ďalší sa k tomuto kruhu pridali.

Ďalšími ľuďmi, ktorí sú pre Rachael dôležití, sú pracovníci zamestnaní poskytovateľom služieb špeciálne na podporu Rachael.

Kto je Rachael

Ľudia, ktorí Rachael poznajú a majú ju radi, ju opisujú nasledovne:

- rada sa smeje a na oplátku rozosmieva ostatných
- spočiatku je tichá, kým sa neoboznami so situáciou
- citlivá
- miluje svoju rodinu a priateľov
- veselý, zábavný človek
- rada spieva a vystupuje
- pekná, štýlová a rada dobre vyzerá
- organizovaná
- rada má všetko pod kontrolou a dáva vám najavo, čo chce
- dobrý priateľ
- hrdá na domácnosť
- starostlivá o ostatných
- rada je hostiteľkou
- má úžasný úsmev a smiech
- dáva vám dobrý pocit
- Rachael je zábavná

Čo je pre Rachael najdôležitejšie

- Hluk NIE: Rachael má rada ticho a pokoj
- Ľudia: mama a otec, rodina a priatelia
- Láska a vzťahy
- Oblasť, v ktorej býva, musí byť bezpečná
- Byť prijímaná, nie odsudzovaná
- Stretávať sa s novými priateľmi
- Udržiavať kontakt s existujúcimi priateľmi

- Navštevovať ľudí a pozývať ich do bytu
- Možnosť dotýkať sa zvierat
- Dobrý spánok
- Hudba: Spievanie karaoke a videnie samej seba ako speváčky
- Prechádzky, smiech a zábava
- Povzbudenie, aby skúsila nové veci, dodržiavala plány a bola motivovaná
- Trávenie času osamote v byte
- Tlačenie vecí: kočíky, invalidné vozíky, detské kočíky

Veci, ktoré sú pre Rachael dôležité

Je dôležité, aby bola Rachael zdravá a v bezpečí, a toto sú niektoré z vecí, o ktorých sme hovorili a ktoré by Rachael pomohli zostať v bezpečí:

- Vyznať sa doma, mať susedov a ľudí v komunite, ktorí sa o ňu starajú.
- Mať dobrých susedov, ktorí na ňu dajú pozor a dajú nám vedieť, ak sa o ňu obávajú
- Asistenčné technológie, ktoré Rachael umožnia kontaktovať niekoho a hovoriť s ním, ak potrebuje pomoc, keď je sama
- Pravidelné používanie a testovanie zariadení v dome, aby sme sa uistili, že všetko funguje, napr. požiarny alarm
- Ľudia, ktorí reagujú, keď je to potrebné
- Podpora, ktorá sa môže v prípade potreby zmeniť, napr. ak by Rachael bola chorá a potrebovala by, aby u nej niekto zostal
- Vždy používať prístupový systém k dverám
- Zdravé stravovanie sa
- Udržiavanie kondície: plávanie, chôdza, vodná zumba, brušné tance
- Dobrá podpora na zaistenie bezpečnosti pri pobyte vonku a vo verejnej depreave.

Byť zdravá a v dobrej kondícii

Rachael musí zostať zdravá a v dobrej kondícii a tieto veci jej pomôžu udržať sa na správnej ceste:

- Zdravá diéta
- Každý deň veľa piť
- Prechádzky
- Plávanie
- Chodenie do parku a používanie hojdačiek
- Jazda na koni
- Cvičenie na videu

- Wii fit športy na konzole
- Lieky
- Podpora pri prijímaní zdravých rozhodnutí
- Podpora pri výbere vhodného oblečenia v závislosti od počasia
- Podpora zamestnancov, ktorí si uvedomujú a dodržiavajú jej zdravotné potreby uvedené v zdravotnej dokumentácii

Ako je Rachael podporovaná teraz

Rachael v súčasnosti poskytuje podporu malý tím osobných asistentov, ktorých zamestnáva podporná organizácia. Nábor a udržanie zamestnancov boli niekedy ťažké, čo viedlo k niekoľkým personálnym zmenám a Rachael sa musela viac spoliehať na svoju mamu, širšiu rodinu a svoj okruh podpory.

- Rachael má v súčasnosti k dispozícii podporný personál každý deň od 9.30 do 23.00 hod.
- Rachael nemá žiaden personál počas noci
- Rachael má systém volania v prípade núdze a núdzové tlačidlo pri posteli.
- Rachael v súčasnosti chodí na večeru k rodičom niekoľkokrát počas týždňa
- Rachael trávi víkend (od piatku večera do nedele popoludnia) so starými rodičmi každých 6 - 8 týždňov
- Rachael niekedy trávi noc s mamou a otcom
- Rachael občas u seba nechá prenocovať niekoho zo svojich priateľov, pretože má rada spoločnosť

Podpora je v súčasnosti hradená z Rachaelinho osobného rozpočtu, ktorý spravujú jej rodičia, sú jej opatrovníkmi a pomáhajú Rachael rozhodovať o jej živote a budúcnosti. Výška osobného rozpočtu bola nedávno prehodnotená a zvýšená tak, aby odrážala Rachaeline súčasné požiadavky.

Rachael dávala zamestnancom najavo, že sa snaží o väčšiu nezávislosť, a často ich žiadala, aby odišli, keď sú na smene, pretože cítila, že potrebuje viac priestoru. Táto Rachaelina požiadavka musí byť v rovnováhe s potrebou zabezpečiť jej bezpečnosť a s prístupom k akejkoľvek podpore alebo pomoci, ktorú by mohla potrebovať, ak zamestnanci nie sú prítomní.

Nočný čas je v súčasnosti pre Rachael neistým, pretože sa sama cíti zraniteľná. Susedia na prízemí sú hluční, čo ju ruší. Rachael v noci nikdy nevolala o pomoc ani nevychádzala z domu, ale jej rodičia si nie sú istí, či spí dobre, a v noci sa o ňu obávajú.

Čo teraz nefunguje

- Nábor zamestnancov: udržanie plného počtu zamestnancov
- Zabezpečenie zálohy v prípade choroby zamestnancov
- Hluční susedia a príliš veľa hluku vo všeobecnosti
- Poskytovanie podpory každý deň v rovnakom čase bez ohľadu na to, čo Rachael práve robí alebo s čím potrebuje pomôcť
- Rachaelina mama musí byť stále tou, ktorá riadi a vedie podporný tím ľudí pre Rachael
- Mama a rodina musia zasiahnuť, keď sa niečo v personálnych opatreniach nepodarí/mení
- Obavy jej rodičov, že s ich pribúdajúcim vekom pre nich nebude udržateľné, aby viedli Rachaelin osobný rozpočet a sami rozhodovali o jeho využití.

Vyhľadávanie ľudí na spoluprácu s Rachael

Kedže nábor a udržanie zamestnancov boli ťažké, Rachaelina mama napísala zoznam atribútov a osobných vlastností pre budúcich členov Rachaelinho tímu zamestnancov. Mali by byť:

- S tichým hlasom
- Schopní udržať si tempo
- Úprimní ľudia
- Starostliví ľudia
- Trpezliví
- Spoločenský
- Pozitívni
- Sebavedomí
- Zábavní
- Milujúci zábavu
- Nápadití
- Kreatívni
- Prijímajúci
- Dobrí poslucháči
- Pozorní
- Citliví

Zamestnanci by tiež mali byť schopní:

- Poskytnúť Rachael čas na vykonanie vecí

- Mať radi hudbu a zvieratá
- Spievať s ňou
- Dobre variť
- Jazdiť na aute
- Rozprávať vtipy
- Zaujímať sa o kozmetiku

Rachaeline nádeje a sny

Strávili sme spolu čas premýšľaním o tom, aký by bol Rachaelin sen. Vedieť, aké sú Rachaeline nádeje a sny, pomáha Rachael a tým, ktorí ju poznajú a milujú, vytvárať životné príležitosti a podporovať ju pri plnení týchto snov každý deň. Tu sú veci, na ktoré sme prišli:

- Mať zmysel života a dávať druhým niečo späť
- Byť šťastná vo svojom domove
- Mať prácu alebo vlastný podnik, ktorý by ponúkal manikúru, pedikúru, masáž chodidiel atď.
- Byť v milujúcom vzťahu
- Manželstvo
- Stretávať sa s priateľmi a byť dobrým priateľom pre ostatných
- Organizovať večierky
- Baviť sa
- Vystupovať a spievať
- Mať psa alebo mačku
- Byť nezávislejšia a mať viac slobody
- Dostať pomoc, keď je to potrebné, flexibilne v závislosti od meniaceho sa života!

Výstupy

Na základe všetkých informácií, ktoré sme získali v procese plánovania, sme vypracovali šesť veľkých a dôležitých vecí, na ktorých v Rachaelinom živote skutočne záleží, ktoré chce dosiahnuť teraz a v budúcnosti.

Tieto výstupy opisujú cieľ, ktorý chce Rachael dosiahnuť. Spôsob, akým sa jej osobný rozpočet používa ako nástroj podpory, ich musí na ne prihliadať.

Cieľ 1: *Mám skutočný cieľ a zmysel - pomáhať druhým*

Kvalita môjho života sa zlepší, pretože budem mať čo robiť.

Zlepšia sa moje zručnosti a sebadôvera, pretože budem mať čo robiť.

Cieľ 2: *Každý deň vyzerám skvele*

Kvalita môjho života sa zlepší pretože sa budem mať čo najlepšie a budem zdravá.

Zlepší sa moje sebavedomie a morálka.

Cieľ 3: *Urobím ostatných ľudí šťastnými a uvoľnenými*

Kvalita môjho života sa zlepší, pretože sa budem stretávať s väčším počtom ľudí.

Zlepší sa moje sebavedomie a zručnosti.

Cieľ 4: *V noci som v bezpečí*

Kvalita môjho života sa zlepší pretože sa budem cítiť bezpečne.

Zlepší sa moja sebadôvera, morálka a zručnosti.

Cieľ 5: *Trávim čas s priateľmi a ľuďmi, ktorých mám rada*

Kvalita môjho života sa zlepší pretože sa budem stretávať s väčším počtom ľudí.

Zlepší sa moje sebavedomie a zručnosti.

Cieľ 6: *Môžem tráviť čas sama vo svojom dome*

Kvalita môjho života sa zlepší pretože budem žiť tak, ako chcem.

Zlepší sa moje sebavedomie a zručnosti.

Dopravný prostriedok

3. Dopravný prostriedok

Máme východiskovú polohu a vy ste si nakreslili obrázok budúcnosti, akú by ste chceli a cieľ, ktorý by ste chceli dosiahnuť. V tejto časti budeme ďalej rozmýšľať o ceste, ako sa tam dostať. Ale ešte predtým, bude potrebné rozmýšľať o prostriedku, ktorý by ste si vybrali, aby vás po tejto ceste viedol.

Tak, ako existujú možnosti na výber v prípade bývania a komunity, existujú aj možnosti v miere vašej osobnej slobody, podpory a pomoci v každodenných situáciách vášho života.

Tieto možnosti sú uvedené v príslušných zákonoch, vyhláškach a usmerneniach.

Nech si však vyberiete akýkoľvek dopravný prostriedok, v nádrži musí byť palivo, a tým bude váš **osobný rozpočet** (peniaze, ktoré sú samospráva alebo štát, ochotné vyčleniť na podporu, ktorú potrebujete na zabezpečenie kvalitného života). Štát alebo miestna samospráva, kde žijete, by vám mali čo najskôr oznámiť, aká bude pravdepodobne výška tohto osobného rozpočtu, pretože vám to uľahčí plánovanie cesty domov bez obáv, či máte dostatok paliva na cestu, ktorú ste si vybrali.

Najväčšiu kontrolu môžete prevziať tým, že budete mať **priamu platbu**. Ak si zvolíte tento spôsob, váš osobný rozpočet bude vyplácaný priamo na bankový účet, ktorý budete spravovať vy alebo osoba konajúca vo vašom mene, v súlade s dohodnutým plánom vašej podpory. Potom budete zodpovední za použitie týchto peňazí na zamestnanie všetkých platených pracovníkov, ktorých potrebujete, a za pokrytie všetkých ostatných nákladov uvedených v pláne, aby ste si zabezpečili dobrý život. Priama platba je viac "praktický" nástroj - a takmer všetky činnosti budete musieť vykonávať sami. Je to však cesta, ktorú treba zvoliť, ak chcete mať maximálnu kontrolu nad každým aspektom svojho života. Práve preto tento prístup mnohí v organizáciách a hnutiach ľudí so zdravotným postihnutím už dlho obhajujú. Budete mať však aj veľkú zodpovednosť - za správu bankového účtu, priamych platieb a za nábor, zamestnávanie a riadenie platených zamestnancov, ktorých potrebujete. Zistíte však, že v celej krajine je k dispozícii veľa podporných mechanizmov, ktoré vám alebo vašej rodine pomôžu zvládnuť to (napr. prostredníctvom Centier pre inkluzívny život a podobných organizácií).

Ak chcete niečo menej zodpovednosti, ale stále si zachovať veľký podiel kontroly, môžete sa rozhodnúť pre fond individuálnych služieb. **Fond individuálnych služieb** vám umožňuje flexibilnejší prístup, v rámci ktorého si zachováte niektoré prvky priamej kontroly

a zároveň spolupracujete s inými subjektmi, ktoré vo vašom mene spravujú niektoré oblasti, v ktorých potrebujete podporu. Napríklad:

- možno si budete chcieť ponechať zodpovednosť za správu osobného rozpočtu a bankového účtu, a zároveň delegovať zodpovednosť za zamestnávanie a riadenie zamestnancov na agentúru sociálnej starostlivosti
- alebo môžete chcieť opačné riešenie - zostať zamestnávateľom a manažérom zamestnancov, ale delegovať finančnú správu osobného rozpočtu na organizáciu sociálnej starostlivosti alebo na iný subjekt alebo jednotlivca.

Je tiež možné, aby ste si ponechali svoju priamu platbu a zároveň, aby ste vy alebo vaša rodina uzavreli zmluvu s organizáciou, ktorá vám bude spravovať celú priamu platbu/alebo jej časť ako **individuálny fond služieb**.

Ak sa vydáte na cestu s Individuálnym fondom služieb, budete cestovať v "dvojitom riadení". Budete mať k dispozícii rôzne páky a prepínače, pretože sa budete snažiť nájsť správnu rovnováhu kontroly a zodpovednosti.

Najmenšia miera kontroly je spojená s najmenšou mierou zodpovednosti: to je **Prístup riadenia starostlivosti** - vozidlo s viac zabudovanou "automatickou prevodovkou". Stále si vyberáte svoj cieľ a rozhodujete o type života, ktorý chcete viesť, ale žiadate miestny orgán alebo NHS, aby spravovali váš osobný rozpočet a všetky ostatné finančné záležitosti. Tiež ich žiadate, aby zamestnávali a riadili všetkých platených zamestnancov, ktorých môžete potrebovať, alebo aby tieto služby objednali od organizácie sociálnej starostlivosti vo vašom mene.

Ide o tri základné modely vozidiel, ktoré máte k dispozícii. Nech si vyberiete ktorýkoľvek z nich, budete si ho chcieť čo najviac prispôbiť, aby vám čo najviac vyhovoval.

Možno budete chcieť uvažovať aj o štvrtej možnosti, vašom vlastnom "hybridnom vozidle", ktoré by obsahovalo prvky všetkých troch prístupov - priama platba, individuálny fond služieb alebo riadenie starostlivosti – aj to je možné a mali by ste mať k dispozícii lokálnych odborníkov, ktorí vám s tým pomôžu.

ZDROJE

Strany 38- 41 nám poskytujú príklad z praxe, ako môže vyzerat' plan podpory. Tento plan zverejňujeme so súhlasom Rachael a jej rodiny. Iné príklady nájdete tu:

Care Act 2014 dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/23/contents/enacted/data.htm> (overené: 29, June 2017).

The Care and Support (Personal Budget: Exclusion of Costs) Regulations 2014 dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2014/2840/body/made> (overené 29 June, 2017).

The Care and Support (Direct Payments) Regulations 2014 dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2014/2871/contents/made> (overené 29 June, 2017).

Fond individuálnej podpornej služby pre Rachael

Suma na individuálne služby pre Rachael je 73. 908 Libier. Rachael a jej rodina chcú, aby ich rozpočet riadila tretia strana ako Fond na individuálne služby (FIS). Poskytovateľ služieb má skúsenosti s riadením FIS a je ochotný prijať za to zodpovednosť, riadiť a manažovať rozpočet v zastúpení Rachael.

Osobní asistenti

Rachael si pracovníkov, ktorí s ňou budú pracovať a budú platení z FIS, vyberie sama. Pracovníci budú s Rachael pracovať podľa toho, ako bude potrebovať a nie podľa vopred stanovených presných hodín. Osobní asistenti budú podporovať Rachael, aby sa mohla rozvíjať, v čom potrebuje alebo čo chce dosiahnuť vo svojom živote. Budú sa tiež zameriavať na jej osobnú starostlivosť a hygienu a pomôžu jej získať a rozvíjať nové zručnosti.

Čas strávený s rodinou a priateľmi

Pretože Rachael má v živote plno ľudí, ktorí ju majú radi, trávi veľa času so svojou rodinou, bez podpory pracovníkov. Pravidelne, počas celého roka a tento čas je presne identifikovaný, aby sa to odrazilo v celkovom balíku dostupnej podpory Rachael. Konkrétne sa to rovná 630 hodinám ročne, finančne ide o úsporu 10. 050 Libier/rok.

Hodiny pravidelnej podpory

Každý deň je identifikovaný čas profesionálnej podpory tak, aby umožnil Rachael, aby ju pracovníci sprevádzali jej každodennými aktivitami, udržali ju zdravú, v pohode a v bezpečí, podporovali ju, aby dosiahla jej želané výsledky a žila život naplno.

Čerpanie určitého objemu hodín sa môže používať flexibilne, aby sa uspokojili meniace sa Rachaeline potreby, napr. ak je chorá. Rachael potrebuje celkovo 72,5 hodín podpory/ týždeň, čo predstavuje ročnú sumu 60. 169 Libier.

Pracovný "parták" (Work-buddy)

Pre Rachael budeme hľadať pracovného "partáka" ako stabilnú súčasť tímu alebo niekoho, kto môže byť na túto úlohu špeciálne vybraný a platený. Táto osoba musí mať v oblasti práce záujem o podobné veci ako Rachael. Čerpané hodiny síce budú započítané v rámci bežnej podpory, ale budú zamerané veľmi špecificky, na dosiahnutie výsledkov, ktoré si Rachael stanovila.

Podporný pracovník

Človek s touto úlohou bude mať zodpovednosť za plánovanie, vytváranie kontaktov pre Rachael, a vyhľadávanie príležitostí na stretávanie nových ľudí – za sociálnu sieť. Tiež, všeobecne za naplnenie Rachaelinho plánu. Pozícia podporného pracovníka zabezpečí, aby za to nemusela mať zodpovednosť Rachaelina mama. Objem podpory predstavuje 4 hodiny/týždeň, čo sa rovná sume 3. 389 Libier/rok. Tento čas nemusí byť strávený priamo s Rachael.

Podpora počas dovolenky

Rachael rada chodí na dovolenku s priateľmi a počas dovolenky potrebuje inú podporu, ako má doma. Náklady na dovolenku si platí zo svojich vlastných financií. Náklady na podporu, ktorú potrebuje, keď je mimo domu, sa následne upravujú a zahŕňajú aj náklady na ubytovanie pracovníka do sumy 966 Libier/rok.

Náklady na výnimočnú podporu počas noci

Jedna z Rachaeliných obáv je, že by sa v noci mohlo niečo stať. Aj keď má v izbe podporné technológie, je pre ňu dôležité vedieť, že ak potrebuje, niekto s ňou môže v noci zostať (napríklad, keď je chorá alebo keď sa pokazí technika). V rozpočte sa s tým počíta v objeme 14 nocí/rok, čo tvorí ročne sumu 966 Libier.

Náklady na sociálnu službu telefonickej podpory

Spojenie s operačným strediskom telefonickej podpory bude poskytovať dodatočnú podporu a kontakt cez počítač. Ak však Rachael potrebuje dodatočnú podporu alebo z nejakého dôvodu má problém, toto operačné stredisko zavolá jej rodičom, ktorí bývajú neďaleko a môžu jej pomôcť. Ak sú na dovolenke, pracovník bude v spojení aj počas noci a dostupný, aby jej pomohol. Ročná suma vyčlenená na to je 588 Libier.

Náklady mimo miezd

Keď je Rachael sama doma, zvlášť v noci, vznikajú určité obavy. Jej rodičia sa strachujú, že aj keď je operačné stredisko celkom bezpečná služba, nie je pre Rachael dostatočne vhodná. Aby sa predišlo obavám rodičom, je možné využiť nadštandardné spojenie s operačným strediskom, ktoré môže byť využívané na Rachaelinu podporu vtedy, keď s ňou nie sú pracovníci - večer a počas noci. Takto sa dá poskytnúť interaktívna a cielená doplnková služba, ktorú je možné flexibilne meniť podľa aktuálnej situácie a potreby. Celková suma na rok za takúto službu bude vo výške 4. 812 Libier.

Platenie za upratovanie

Rachaelin domov bude udržiavať v poriadku a čistote upratovacia služba. Je to efektívny náklad, ktorý odbremení osobných asistentov od práce priamo nesúvisiacej s Rachael. Služba predsatvuje približne sumu 1. 152 Libier/rok.

Tréning

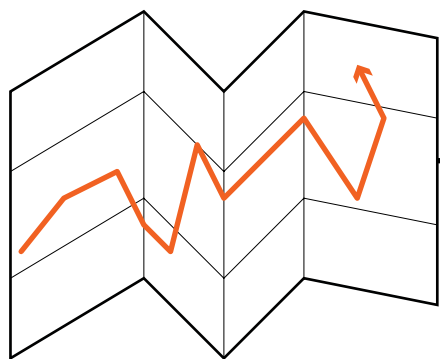
Rachaeline vlohy plánuje využiť na rozvoj zmysluplných činností, ktoré by ponúkla komunitě, v ktorej býva ale aj na zarábanie peňazí. Chcela by pracovať na vlastnom podnikaní v oblasti pop - up manikúry a Thajskej masáže nôh. Náklady na tréning v tejto oblasti sú vyčíslené na sumu 1. 840 Libier/rok.

Účel použitia	SUMA
Hodiny podpory	£60. 169
Podporný pracovník	£3. 389
Podpora na dovolenke	£966
Výnimočná podpora v noci	£966
Telefonická podpora	£588
Náklady mimo mzdy	£4.812
Upratovanie	£1. 152
Tréning	£1. 840
SPOLU	£73. 882

Mapa

4. MAPA

Vieme, kde sme a máme obraz, kam by sme sa chceli dostať. Máme svoj vybraný dopravný prostriedok, ktorý čaká s plnou nádržou. Teraz potrebujeme mapu, ktorá nám ukáže, ako sa tam dostať. Tento krok znamená, vytvoriť si obraz vašej budúcnosti a urobiť všetko, aby sa stal skutočnosťou. Niektorí ľudia to volajú váš plán podpory. Mal by obsahovať všetko, čo vy a aj ostatní potrebujete vedieť, aby sa zabezpečilo, že budete môcť opäť viesť riadny a zmysluplný život doma.

Mapa cesty bude obsahovať tieto oblasti:

- **Vaše bývanie a domov**
- **Podpora, ktorú budete potrebovať, aby ste mohli bývať doma**
- **Ľudia, ktorí vám pomôžu, aby ste mohli bývať doma**
- **Peniaze, ktoré budete potrebovať, aby ste mohli bývať doma**

Plánovanie vašej cesty

Ak preberáte v sprievodcovi znovu tento bod, možno vám pomôže, ak si pozriete časť 2. Tá hovorí, ako popísať svoj plán pri návrate do života a ako nakresliť obraz života, ktorý ste si pre seba vybrali.

Tu začíname obracať pozornosť na druh pomoci/podpory, ktorú by ste potrebovali, aby sa táto predstava naplnila. Pamätajte, že v nákrese „kto ste a čo chcete“, ste už možno začali zbierať dôležité informácie o pomoci/podpore, ktorú budete potrebovať.

Medzi týmito dvoma krokmi je priestor, ktorý je potrebné pokryť. Tak ako predtým, keď ste popisovali život, aký by ste ho vo vašom domove chceli, znovu budete potrebovať, aby sa dôležití ľudia vo vašom živote spolu stretli a pracovali spolu s vami ako tím. Budete potrebovať ľudí, ktorí vás majú radi a naozaj dobre vás poznajú, a tiež profesionálnych pracovníkov, ktorí majú zodpovednosť za to, ako žijete teraz a ako budete žiť v budúcnosti.

A opäť, zapamätajte si, že v spoločnosti, v rôznych organizáciách sú dostupní ľudia-externisti, ktorí vám môžu pri plánovaní vašej cesty pomôcť. Mať **nezávislého** poradcu s mnohými skúsenosťami, ktorý je dobrý v individuálnom plánovaní, v podporovaní vás a ďalších pre vás

dôležitých ľudí, môže byť veľké dobrodružstvo. *Aj u nás na Slovensku existujú organizácie, ktorá vám vedie na vašej ceste pomôcť – napríklad Agentúra podporných služieb Žilina, Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, ktorá je členom Citizen Network.*

Opäť, existuje mnoho spôsobov, ako zhromažďovať a používať informácie, ktoré vám pomôžu nadizajnovat mapu vašej cesty (Ritchie, 1997). Aj podľa politiky štátu, bude dôležité, aby ste spoznali niektorých ďalších profesionálov. Špecifické úlohy, ktoré majú, môžu byť kľúčové v tom, aby vaša cesta domov bola úspešná. Patria sem napríklad:

- **Dvaja koordinátori prechodu**, jeden ktorý sídli tam, kde žijete teraz a druhý v komunite, kam sa vraciate
- **Určený poradca (obhajca)**, ktorý koná vo vašom mene – je to niekto, kto pracuje pre vás a koho práca je ukázať váš pohľad iným, dať vám hlas – hlavne vtedy, keď je nesúlad medzi tým, čo chcete pre seba vy a čo si ostatní myslia, že je pre vás najlepšie; poradca (obhajca) by mal byť niekto, kto nemá konflikt záujmov;
- **Určený zodpovedný lekár** – človek zo zdravotníctva, najčastejšie psychiater, ktorého úlohou je schváliť váš presun a prehodnotiť lieky, ktoré užívate ešte pred odchodom z miesta, kde teraz bývate;
- **Sociálny pracovník** z oblasti, kam sa vraciate, ktorý vám okrem mnohých iných vecí, pomôže zoznámiť sa s miestnymi ľuďmi a spoznať, aké príležitosti tam pre vás existujú.

Bývanie a domov

Ak vás z domu odťahovali, teraz pravdepodobne ešte nemáte miesto, ktoré je pre vás skutočným domovom. Toto je dôležitá vec, ktorú treba napraviť.

Aby ste mohli vaše predstavy o domove naplniť v reálnom svete a nájsť domov, na aký sa tešíte, je dôležité, aby ste mali prístup k rôznym možnostiam bývania, dostupným na trhu pre iných dospelých občanov.

Ak ste povedali, že by ste sa chceli vrátiť k životu s členom alebo členmi rodiny, budete to musieť preskúmať, prešetriť a získať ich súhlas v čase, keď si tvoríte obraz svojho budúceho života. Ak ste to už urobili, nemusíte hľadať nový dom/byt. Budete sa môcť presťahovať do domu/bytu, kde teraz žijú oni. Ale musíte sa presvedčiť, že je tam pre vás miesto. Aby ste mali vlastnú izbu s posteľou. Možno budú v dome potrebné zmeny alebo prispôsobenia tak, aby vám vyhovoval, najmä ak máte telesné postihnutie alebo akokoľvek obmedzený pohyb.

Ak sa súčasný dom nedá prerobiť, aby vám vyhovoval, celá rodina môže hľadať na bývanie nové miesto. Aj v tomto prípade budete musieť spolu prediskutovať, či budete mať v takýchto podmienkach istotu spoluvlastníctva a či je možné pre to niečo urobiť. Ak je vaše pranie, žiť sám alebo s inou osobou, ktorá tiež nemá vlastný domov, vaše možnosti na získanie takéhoto miesta, budú nasledovné:

- prenájom od súkromného majiteľa,
- prenájom od verejného majiteľa - napríklad obec alebo mesto,
- vlastníctvo domu.

Odborníci v oblasti bývania, sociálni pracovníci a ďalší profesionáli vám budú schopní poradiť, čo je možné si prenajať alebo kúpiť v oblasti, ktorú ste si vybrali. Budete musieť tieto informácie porovnať so svojimi predstavami o bývaní. Bude užitočné, ak vezmete tieto informácie a vpíšete ich do vašej preferovanej špecifikácie – to vám pomôže pri hľadaní bývania, ktoré si môžete dovoliť, v správnom štýle a v pre vás vyhovujúcej časti mesta. Bude dôležité zistiť, kto ponúka bývanie v danej oblasti a kto je ochotný s vami spolupracovať, aby ste úspešne našli miesto, kde by ste mohli žiť.

Poskytovatelia bývania vám tiež môžu pomôcť premyslieť si akékoľvek jednorazové úpravy, ktoré by mohli byť pre bývanie potrebné, aby bolo pre vás vyhovujúce, a tiež, ako za ne zaplatiť.

Kúpa vlastného bývania

Kúpa vlastného bývania je komplikovaná záležitosť a nie vždy je to najlepšia možnosť. Veľmi často môžete dostať dobrú zmluvu formou prenájmu. Ak je ale vlastníctvo pre vás tou najlepšou možnosťou, potom je potrebné myslieť na to, že cena nákladov za bývanie môže zahŕňať aj pomoc pri splácaní úrokov z hypoték, opráv a prerábky bývania. Opäť, dôležité je, že organizácie, ktoré vás podporujú, vám s týmto všetkým môžu aj najlepšie poradiť.

Prenájom bývania

Z vlastného domu vás samozrejme nikto nemôže vyhodiť, pokiaľ neprestanete platiť hypotéku!

S prenájmi sú okolnosti rozdielne, pravidlá sa líšia podľa toho, či žijete v súkromnom

prenajatom dome alebo v sociálnom bývaní (ak si prenajímate byt od verejného orgánu). Ak sa rozhodnete prenajať si dom, pre vašu dlhodobú bezpečnosť a pokoj je dôležité získať čo najviac overený nájom.

Existuje niekoľko rôznych typov nájmov a práva, ktoré budete mať ako nájomca, záležia na type nájmu, ktorý máte. Zmluva o nájme je zmluva medzi vami a majiteľom bývania (majiteľom nehnuteľnosti), ktorá popisuje vaše práva v prenajatej nehnuteľnosti. Ak ste súkromný nájomca a ste jediná osoba, ktorá v domácnosti býva, budete mať súkromný obytný nájom. Toto je nový typ nájmu, ktorý nadobudol platnosť v Škótsku v decembri 2017 a nahradil zaistený nájom a krátky zaistený nájom.

Zmluva pre všetky nové nájomy

Majiteľ bývania vám musí zabezpečiť buď písomnú alebo elektronickú kópiu vašej nájomnej zmluvy pred začiatkom nájmu.

V Škótsku to funguje nasledovne: vláda zverejnila predlohu zmluvy nájmu, ktorú majiteľ bývania môže použiť na ustanovenie zmluvy, ktorá zahŕňa práva a povinnosti oboch strán nájomcu a majiteľa bývania. Ak majiteľ bývania nepoužije tento model zmluvy nájmu, súkromné nájomné zákonné podmienky musia byť stále zahrnuté vo vašej nájomnej zmluve. Ak zdieľate súkromný byt alebo dom s inými ľuďmi, budete mať jeden z týchto nájmov:

v spoločnom nájme, všetci bývajúci v byte/dome majú rovnakú zmluvu a zdieľajú zodpovednosť za platbu nájmu a účtov. Ak jeden človek nezaplatí, ostatní musia zaňho zaplatiť.

- v jedinom nájme, jeden človek podpíše zmluvu a je zodpovedný za platenie nájomného a účtov. Všetci ostatní stále musia férovo zaplatiť svoj podiel, ale ak niekto nezaplatí, človek ktorý podpísal zmluvu je zodpovedný za platbu.
- v oddelenom nájme má každý člen v domácnosti samostatnú zmluvu a každý je zodpovedný za zaplatenie výšky nájmu uvedenej v zmluve.

Ak ste nájomca **sociálneho bývania** - nájomca majetku patriaceho miestnemu orgánu združenia bývajúcich alebo spoločenstva vlastníkov - budete mať pravdepodobne buď škótsky bezpečný nájom (SST) alebo krátky škótsky bezpečný nájom (SSST).

Pomoc, ktorú budete pri bývaní doma potrebovať

Na to, aby ste mohli bývať doma, budete zrejme potrebovať pomoc/podporu. Tá musí byť nastavená správne a adekvátne. S jej definovaním vám pomôže aj predstava/obraz domova, ktorý ste si nakreslili. Podľa neho zistíte:

- typy rôznej pomoci/podpory, ktorú budete potrebovať od ostatných ľudí, a
- v akom rozsahu budete tieto rôzne druhy pomoci/podpory potrebovať, ďalej v ktorých častiach dňa a ktoré dni v týždni.

Keď svoju cestu domov z dlhodobého pobytu v inštitúcií začnete, je veľmi pravdepodobné, že si so sebou poniesete zlú povesť a dojem, že predstavujete veľké riziko pre seba a/alebo pre ostatných ľudí.

Z tohto dôvodu stupeň pomoci a podpory, ktorý si ostatní ľudia myslia, že potrebujete, bude pravdepodobne veľmi vysoký, obzvlášť zo začiatku. Je dôležité zapamätať si, že je veľmi pravdepodobné, že taká veľká miera pomoci a podpory nebude potrebná dlhodobo a že s veľkou pravdepodobnosťou sa bude časom dať zúžiť len na základnú pomoc a podporu.

Ako aj predtým, aj teraz budete na to, aby ste všetko vypracovali, pravdepodobne potrebovať asistenciu ostatných ľudí. Možno tých, ktorí vám pomohli pripraviť plán. Alebo niekoho, kto bude mať významnú úlohu vtedy, keď prídete domov. Možno niektorých ľudí, ktorí zatiaľ neboli zapojení, ale majú už skúsenosť s podporou ľudí, ktorí si svoju pomoc/podporu navrhujú sami.

Použite obraz svojho života, na začatie spísanie vecí, s ktorými by **vám ostatní ľudia mohli pomôcť, aby ste ich dobre zvládli**. Spomeňte si, že v tejto časti rozmýšľate o pomoci a podpore, ktorú potrebujete viac ako o tom, kto vám ju poskytne. K tomu sa zakrátko dostaneme. Skúste ešte nerozmýšľať nad riešeniami.

- Niektorí ľudia potrebujú pomoc s **veľmi osobnými vecami** - hygiena, obliekanie, príjem stravy, toaleta, presunúť sa zo sedu do stoja a naopak. Ak potrebujete pomoc s niektorými alebo so všetkými z týchto vecí, urobte ich zoznam. Potom si premyslite typ pomoci, ktorú potrebujete pre každú z nich: čo to presne je? Čo potrebujú spraviť ostatní ľudia, aby vám pomohli zvládnuť tieto veci? A ako často sa to stane - viackrát do dňa, alebo len raz, alebo možno ešte menej?

- Niektorí ľudia potrebujú pomoc so **zvládnutím domácnosti**, ako napríklad príprava jedál, vykonávanie domácich prác, hospodárenie s peniazmi. Preto, ak potrebujete pomoc s niektorými alebo všetkými z týchto vecí, napíšte si ich. Potom si ešte raz premyslite, aký typ pomoci potrebujete s každou z nich: čo presne je to? Čo ostatní ľudia potrebujú urobiť, aby vám pomohli zvládnuť tieto veci? A ako často sa to bude diať - viackrát do dňa, alebo len raz, alebo možno menej?
- Niektorí ľudia potrebujú pomoc so zvládnutím **zdravotných vecí**, ako napríklad s užívaním liekov, alebo dodržiavaním špeciálnej diéty. Takže, ak potrebujete pomoc s týmito vecami, urobte si zoznam a znovu zistite, čo to presne je, čo potrebujú spraviť ostatní ľudia, aby vám pomohli a ako často túto pomoc potrebujete.
- Niektorí ľudia potrebujú pomoc so zvládnutím **sociálnych vecí**, ako vychádzanie z domu, nastupovanie a vystupovanie z autobusu, nastupovanie a vystupovanie z áut, nakupovanie, návštevy reštaurácií a kín, ostatných ľudí, atď. Ak potrebujete pomoc s týmito vecami, skúste si ich napísať a skúste povedať, čo presne je to, čo ostatní ľudia potrebujú urobiť pre to, aby vám pomohli zvládnuť tieto veci. Môže byť náročnejšie povedať, ako často sa tieto veci budú diať, ale skúste to.
- Niektorí ľudia potrebujú pomôcť, pretože robia veci, **ktoré môžu ohroziť zdravie a život iných ľudí**. Ak potrebujete pomoc za účelom, aby ste ostali v bezpečí, je dôležité popísať v detailoch veci, ktoré vám v tomto ohľade spôsobujú riziko. Následne, čo by mal urobiť človek, ktorý vám pomáha, aby ste zostali v bezpečí a pohode.

Situáciu môžete popísať napríklad takto: keď sa špecifická vec deje alebo nedeje, pravdepodobne to znamená, že sa dostanem do rizika, lebo urobím niečo z nasledujúcich možností: a, b, alebo c. Ak sa to stane, človek, ktorý mi pomáha, by mal urobiť: e, f, alebo g.

Akonáhle si premyslite všetky zoznamy, bude ich potrebné zosumarizovať do celistvého plánu pomoci a podpory, ktorú budete potrebovať.

Teraz a neskôr

Často sa stáva, že ľudia potrebujú väčšiu pomoc, keď prvýkrát prídu domov a neskôr, keď sa udomácnia, potrebujú jej menej.

Takže môže byť nápomocné a niekedy aj nutné mať plán podpory napísaný v troch častiach:

1. Množstvo **komplexnej podpory**, ktorú budete potrebovať na začiatku
2. **znížené množstvo podpory**, ktorú si myslíte, že budete potrebovať po niekoľkých týždňoch alebo mesiacoch, záleží od okolností
3. Ako bude **prechod** medzi týmito bodmi vo vašej podpore rozfázovaný.

Cena plánu

Keď začnete popisovať množstvo podpory, ktorú budete potrebovať, aby ste žili svoj život späť v domácnosti, myslíte aj na objem peňazí vo svojom osobnom rozpočte. Vedieť o tejto sume dopredu vám pomôže mať istotu, že peniaze, ktoré sú vám prístupné, budete využívať naplno. Dôležité je rozumieť správne cene, ktorú budete musieť zaplatiť za pomoc vo vašom zozname. Osoba, ktorá vám pomáha s plánom, vám bude vedieť pomôcť všetko vyriešiť.

Akonáhle skončíte s procesom plánovania pomoci, mali by ste byť schopný vypracovať cenu plánu. Je pritom nepravdepodobné, že cena za pomoc ostane vždy rovnaká, a ak váš plán počíta zo začiatku s väčším objemom pomoci a neskôr s menším, mali by ste vedieť cenu oboch jeho fáz. Prechod môže vyžadovať aj rôzne jednorazové výdavky schválené ako časť plánu.

Môže sa stať, že spolu s blízkymi zistíte, že aj napriek vašim snahám nebude váš aktuálny rozpočet postačovať na pokrytie pomoci a podpory, ktorú na nezávislý život budete potrebovať.

Vtedy je potrebné obrátiť sa na zodpovedných pracovníkov sociálnych služieb alebo samosprávy, ktorí majú na starosti pridelovanie financií do osobných rozpočtov, a na základe predložených dôkazov požiadať o úpravu vášho rozpočtu.

Ľudia, ktorí vám pomôžu žiť v domácnosti

Teraz, keď máte jasno v pomoci/podpore, ktorú budete potrebovať a kedy, môžete sa vrátiť k premýšľaniu, ako sa k nej dostať. Kto sú ľudia, ktorí vás budú podporovať??

Najlepšie môže byť, ak začnete premýšľať o rodine a priateľoch, ktorí by boli schopní a ochotní poskytnúť vám pomoc/podporu, ktorú potrebujete. Môžu to byť aj dobrovoľníci alebo existujúce organizácie vo vašej komunite. Môžu pomôcť s niečím, čo potrebujete. Ak ste však boli preč dlhší čas, najskôr pre vás nemusí byť možné spoľahnúť sa na rodinu, priateľov a komunitu. Tiež si pamätajte, že môžete využiť váš rozpočet na nákup techniky alebo na zamestnávanie ľudí, ktorí vykonávajú špecifické úlohy, napríklad upratovanie alebo pranie bielizne.

Aj keď ste veľmi dobre spojený s vašou rodinou a komunitou a máte veľa priateľov, je stále veľmi pravdepodobné, že budete potrebovať nejakú pomoc a možno aj väčšinu z nej, prostredníctvom platených zamestnancov. Spôsob, ktorým je platená pomoc organizovaná a hrazená, bude záležať na nástroji, ktorý si naj jej riadenie vyberiete. Opäť, pri tomto výbere sa môžete obrátiť aj na organizácie združené v **Citizen Network**.

Avšak, akýkoľvek dopravný prostriedok si vyberiete, sú tu niektoré dôležité princípy, ako by platení zamestnanci mali vstupovať do vášho života:

- Platení zamestnanci pracujú pre vás - aj keď sú zamestnaní niekým iným, pracujú po prvé hlavne pre vás a zodpovedajú sa vám.
- Musíte si byť istý, že ktokoľvek, kto k vám ide pracovať, je stotožnený s vašou osobnosťou a vašimi záujmami a je to niekto, s kým môžete vychádzať a kto má záujem o vaše dobro.
- Taktiež treba vymedziť čas, počas ktorého prejdú platení zamestnanci prípravou. A to ešte predtým, než pre vás začnú pracovať, nech rozumejú svojej úlohe a majú všetky informácie a potrebné zručnosti na výkon tejto práce.
- Zamestnanci, ktorí sú platení, tiež potrebujú pomoc a podporu, aby sa v práci zlepšovali. Je dôležité, aby im ich zamestnávateľ takúto podporu poskytol - akýmkoľvek potrebným tréningom.
- Nezáleží na tom, kto ich zamestnáva. Oni musia mať opis činností práce a pracovnú zmluvu napísanú tak, aby bolo jasné, že pracujú špeciálne pre vás.

Peniaze, ktoré budete potrebovať v domácnosti

Dávky sociálneho zabezpečenia

Keď prídete späť do domácnosti, budete potrebovať peniaze na život. Ak nebudete mať prácu a ak financií nemáte veľa, budete sa musieť uistiť, že získate všetky možné príjmy, na ktoré máte nárok z dávok sociálneho zabezpečenia. Musíte sa uistiť, že máte všetky dávky sociálneho zabezpečenia. Váš sociálny pracovník alebo úradník zo sociálnej poisťovne a úradu práce vám s týmto môžu pomôcť alebo môžete požiadať o pomoc aj iné organizácie, ktoré poskytujú sociálne poradenstvo.

Vo Veľkej Británii to funguje nasledovne: Ak máte nárok na dávky sociálneho zabezpečenia, pravdepodobne sa kvalifikujete aj pre tzv. univerzálny úver. Budete ho potrebovať pre zaplatenie vašich domácich výdavkov ako aj bežných výdavkov na život. Univerzálny úver je dávka podmienená majetkovými pomermi pre ľudí v produktívnom veku s nízkym príjmom. Nahrádza šesť starších dávok testovaných na majetkové pomery: podporu príjmu, príspevok pre uchádzačov o zamestnanie založený na príjme, príspevok na zamestnanie a podporu súvisiacu s príjmom, príspevok na bývanie, daňový bonus na deti a daňový bonus na pracujúcich. **Univerzálny úver** sa vypláca mesačne. Nárok sa vypočíta porovnaním základnej sumy peňazí, ktorú podľa vlády potrebujete na život, s vašimi osobnými finančnými zdrojmi.

V rámci univerzálneho úveru existuje aj prvok nákladov na bývanie. Tieto peniaze vám pomôžu s nákladmi na bývanie. Ak ste nájomníkom, môžu vám pomôcť s nájomným a niektorými poplatkami za služby. Suma, ktorú dostanete, sa vypočíta odlišne - v závislosti od toho, či ste súkromný nájomník alebo **nájomník sociálneho bývania**.

ZDROJE

Strany 52-58 ponúkajú príklady skutočnej prípadovej štúdie rodiny, ktorá využila individuálny fond služieb, špecifikáciu bývania a plán prechodu.

Housing Options Scotland <https://www.housingoptionsscotland.org.uk>

Turn2Us <https://www.turn2us.org.uk>

Rodina Smithovcov

Rodina Smithovcov žila vo veľmi ťažkej situácii. Dvaja z ich synov, Robert a William, mali veľmi výrazné ťažkosti s učením a rovnaké degeneratívne ochorenie. Žili spolu ako päťčlenná rodina v dvojizbovom dome len s minimálnou podporou. Nakoniec, keď rodina dosiahla bod zlomu, umiestnili oboch chlapcov na nemocničné oddelenie a odmietli ich vziať domov.

NHS a sociálne oddelenie samosprávy uznali, že majú povinnosť poskytnúť obom chlapcom spoločne financované služby, a tak začali tým, že požiadali nezávislú organizáciu Inclusion Glasgow, aby pre chlapcov zriadili dve samostatné pobytové služby (každá z nich mala stáť 90. 000 Libier ročne). Vychádzali z predpokladu, že rodina nedokáže užiť svojich dvoch synov a že "náročné správanie", ktoré chlapci prejavovali, sa dá zvládnuť len v drahej pobytovej službe.

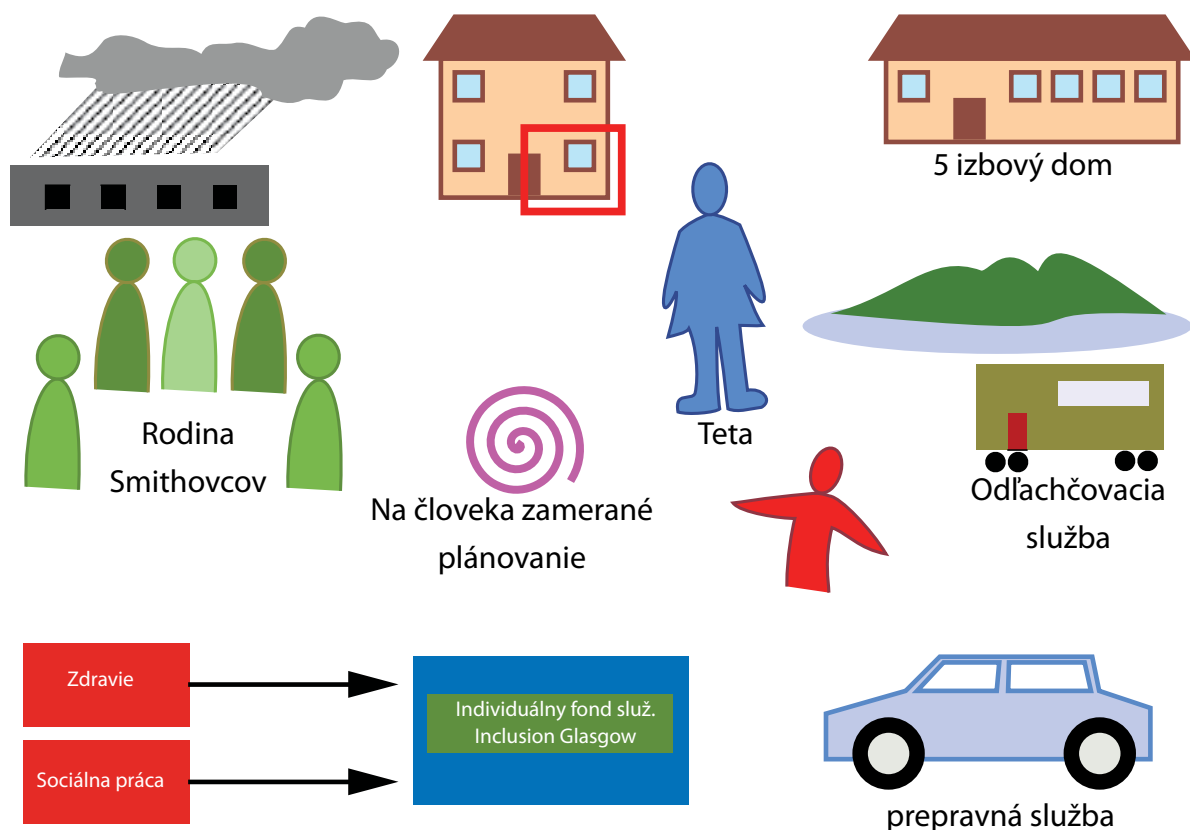
Prvou vecou, ktorú Inclusion Glasgow urobilo, bolo zozbieranie ďalších informácií o chlapcoch a ich rodine pomocou procesu nazvaného "Plánovanie základného životného štýlu" a tiež sa zamerali, aby rodina vyrozprávala svoj vlastný príbeh ich slovami (pozri obrázok 5).

Druhou vecou, ktorú Inclusion Glasgow urobilo, bolo vypracovanie návrhu, ktorý stanovil predpoklady, na základe ktorých by sa pre rodinu Smithovcov mala navrhnuť nová služba. Tri najdôležitejšie z týchto predpokladov boli, že rodina potrebuje:

1. pravidelnú trvalú podporu, ale podporu, ktorú by mohli kontrolovať
2. presťahovanie sa do nového domu, ktorý bol prispôsobený ich potrebám
3. lepšiu odľahčovaciu službu

Tento návrh bol v zásade odsúhlasený a sociálne oddelenie samosprávy a NHS sa dohodli na spoločnom financovaní novej služby s nákladmi 30. 000 Libier ročne na každého chlapca. Inclusion Glasgow vyčlenilo všetky peniaze, ktoré získalo na poskytovanie podpory ako Individuálny fond služieb určený a spravovaný výlučne na použitie pre chlapcov, aby dostali podporu, ktorú potrebujú, a ďalšie veci, ktoré im pomôžu viesť dobrý život.

Nájsť rodine vhodnú podporu sa ukázalo ako prvý problém, ktorý si vyžadoval praktické riešenie.

OBRÁZOK 5. PRÍBEH RODINY SMITHOVCOV

Inclusion Glasgow navrhlo rodine, aby sa zamyslela nad ľuďmi, ktorých pozná a ktorí by im mohli pomôcť. Rodina sa zdráhala zapojiť cudzie osoby, pretože by museli tráviť veľa času v rodinnom dome. Rozhodli sa teda zamestnať blízkeho člena rodiny, ktorý by im poskytoval potrebnú podporu a oni by boli schopní kontrolovať ju na dennej báze.

Druhý problém sa vyriešil dohodou s NHS o odlišnom platobnom rozvrhu a následnou zmenou časti príjmových finančných prostriedkov na kapitálový grant, ktorý sa rodine mohol poskytnúť. Boli tiež uzavreté právne dohody medzi Inclusion Glasgow, rodinou a NHS, aby sa zabezpečila dostatočná istota pre každú stranu. Rodina efektívne a rýchlo pracovala na hľadaní nového domu, ktorý by vyhovoval potrebám ich synov, a našla správny dom, v ktorom teraz žijú už 14 rokov.

Poslednou významnou časťou služby, ktorú bolo potrebné zlepšiť, bola odľahčovacia služba. Existujúca pobytová odľahčovacia služba stála pre jedného chlapca 1.000 Libier týždenne a odmietala prijať oboch chlapcov súčasne (boli "príliš nároční"). Inclusion Glasgow požiadal rodinu, aby sa zamyslela, aké oddychové a prázdninové pobyty skutočne ocenia. Keď si uvedomili, aká drahá je odľahčovacia služba, nahradili ju prenájmom

mobilného domu pri mori; tento dom poskytoval rodine oveľa väčšiu flexibilitu. Niekedy chlapci zostali doma, zatiaľ čo rodičia boli na dovolenke; niekedy chlapci išli do mobilného domu na dovolenku k moru. Rodina si dokázala oveľa efektívnejšie užívať spoločný život, keď mohla žiť v dome, ktorý spĺňal všetky ich potreby, a mohla využiť finančné prostriedky, ktoré mala k dispozícii, na kontrolu podpory, ktorú potrebovala. Rodina sa stala silnejšia a už nebola závislá len od iných.

Počas posledných 14 rokov Inclusion Glasgow v mene rodiny naďalej udržiaval Fond individuálnych služieb (ISF). Inclusion Glasgow spravuje peniaze a preberá zodpovednosť za zamestnanie Judy, ktorá je tetou chlapcov; ponúka jej školenia a podporu. Jeden z chlapcov pred niekoľkými rokmi, žiaľ, zomrel. Na základe toho bol osobný rozpočet upravený tak, aby zohľadňoval potreby Roberta, ktorý naďalej dostáva potrebnú podporu. Individuálny fond služieb (ISF) umožňuje rodine určiť, kedy a koľko podpory dostane, a to všetko sa riadi na dennej báze. Aj naďalej pokračujú v plánovaní na základe Robertových potrieb, pričom sa delia o sny a nádeje do budúcnosti a kreatívne využívajú ISF na ich dosiahnutie.

Inclusion Glasgow preberá zodpovednosť za vyúčtovanie peňazí a pravidelne rodine poskytuje informácie a diskutuje s nimi o tom, ako chcú ďalej využívať peniaze, ktoré majú k dispozícii. Napríklad - mobilný dom pri mori už dávno neprenajímajú, ale rodina teraz potrebuje rozšíriť Robertovu izbu kvôli jeho meniacim sa potrebám a časť peňazí z ISF bola použitá na vybudovanie malej letnej prístavby k jeho spálni, v ktorej Robert rád trávi čas.

Táto veľmi individuálna dohoda dáva rodine kontrolu, ktorú potrebuje a chce mať nad tým, kto ich synovi pomáha, ako sa mýňa rozpočet, a umožňuje im vyvážiť synove potreby s ich vlastnými. Majú všetku kontrolu, flexibilitu a možnosť voľby, bez niektorých obáv a stresov spojených s priamou správou peňazí a s úlohou zamestnávateľa. Robertovi sa darí a naďalej žije plnohodnotný život v centre svojej milujúcej rodiny.

Špecifikácia bývania

Toto je príklad z Housing Options Scotland: možno budete musieť vyplniť niečo podobné, čo vám pomôže pri hľadaní nového domova.

V akej oblasti chcete bývať?			
S kým by ste chceli bývať?			
Koľko izieb potrebujete a aké vybavenie by mal mať váš domov?			
Požiadali ste už samosprávu o registrovanie vašej potreby bývania?	Áno	Nie	
Požiadali ste už o registráciu vašej potreby bývania u nejakého poskytovateľa bývania?	Áno	Nie	
Aké ďalšie kroky ste už pri hľadaní bývania vykonali?			
Akou sumou, ak vôbec, by vám mohli priatelia alebo rodina finančne pomôcť pri kúpe?			
Mohol by iný člen rodiny alebo priateľ zvážiť kúpu nehnuteľnosti, ktorú by vám prenajal, ak by ste mu mohli splácať nájomné prostredníctvom príspevku na bývanie?	Áno	Nie	
Bude pre vás náročné vykurovať váš domov?	Nechcem odpovedať	Áno	Nie
Máte starosť o účty za energiu?	Nechcem odpovedať	Áno	Nie

Thomasov plán prechodu

Úvod

Thomas je mladý muž, ktorý už tri roky žije v špecializovanom zariadení Forest Green, vzdialenom približne 241 km od mesta Littleford, kde vyrastal a kde stále žijú členovia jeho rodiny. Teraz sa plánuje jeho návrat do vlastného domova naspäť v Littleforde, pričom podporu mu poskytuje organizácia Community Impact.

Thomas prežíva úzkos a frustráciu. Často to vyjadruje správaním, ktoré je pre ostatných ľudí fyzicky náročné. Podporné opatrenia boli navrhnuté tak, aby Thomasovi pomohli zvládnuť správanie, ale aj aby mu pomohli postupne prevziať väčšiu kontrolu nad svojím životom, pričom úroveň podpory sa bude postupne znižovať.

Osobný rozpočet

Thomasovi budú po celý čas (vrátane noci) pomáhať dvaja zamestnanci. Náklady na poskytovanie takejto úrovne Thomasovej podpory sa pohybujú okolo 190. 000 Libier/rok, podobne ako náklady na jeho umiestnenie vo Forest Green. Sociálne oddelenie v samospráve, kde žije, však stanovilo orientačný ročný rozpočet vo výške 112. 000 Libier, ktorý sa má dosiahnuť do konca dvojročného prechodného obdobia. Okrem toho bola dohodnutá jednorazová dotácia 60. 000 Libier na uľahčenie tohto prechodu.

Individuálny fond služieb (IFS)

Samospráva sa tiež rozhodla, že namiesto toho, aby poskytovala finančné prostriedky na Thomasove služby priamo spoločnosti Community Impact na základe zmluvy o poskytovaní služieb na mieste, zavedie individuálny fond služieb, ktorý Thomasovi a jeho rodine poskytne väčšiu kontrolu, kreativitu a flexibilitu pri navrhovaní a poskytovaní podpory. Vzhľadom na vysokú úroveň podpory a vnímané vysoké riziko sa bude klásť dôraz na to, aby bol Thomas v bezpečí a v poriadku. Zároveň IFS umožní flexibilitu a bude sa časom využívať kreatívnejšie, aby Thomasovi umožnil dobrý život, nielen službu, a preto je jeho zavedenie teraz veľmi dôležité.

Individuálny plán

Pre Thomasa bol vypracovaný individuálny plán zameraný na jeho osobu, ktorý zavádza postupné zmeny počas dohodnutého obdobia. Plán ukazuje, ako sa bude potreba

intenzívnej podpory 2:1 znižovať, keď Thomas zvýši svoju schopnosť zvládať problémy, ktorým čelí, a tým aj viesť kvalitný život.

Zmeny budú mať väčšiu šancu byť účinné, pretože značný dôraz sa bude klásť na to, aby sa Thomas cítil bezpečne a aby si vybudoval dôveru k podpornému tímu, ktorý ho dobre spozná. V každej fáze budú zmeny odsúhlasené a potvrdené Thomasom a jeho rodinou spolu s medzirezortným tímom (samospráva, zdravotná služba a poskytovateľ služieb), ktorý sa podieľa na Thomasovej podpore. Tento plán má štyri etapy:

Etapa 1 (0 - 6 mesiacov)

Keď sa Thomas v priebehu prvých týždňov usadí vo svojom domove, dôjde k prvému zníženiu intenzívnej podpory. Každý večer od 18.00 do 22.00 hod. bude podpora 2:1 nahradená podporou 1:1. Po zvyšok prvého šesťmesačného obdobia bude personál "zrkadliť" správanie, keď Thomasa podporuje jedna osoba. To znamená, že kým jedna osoba bude Thomasa podporovať, druhá osoba sa bude správať tak, ako keby bola neviditeľná, a ku koncu šesťmesačného obdobia na krátky čas opustí dom, pričom zostane k dispozícii - v prípade potreby bude schopná okamžite reagovať.

Všetky zmeny sa budú zavádzať postupne, s využitím tohto takto rozkrokováného postupu. Mal by ukázať, že každá zmena je pre Thomasa bezpečná a že sa s ňou dokáže vyrovnáť ešte pred jej potvrdením.

Po šiestich mesiacoch bude mať toto zníženie počtu hodín podpory za následok aj zníženie ročného rozpočtu na 169. 000 Libier.

Etapa 2 (7-12 mesiacov)

Najbezpečnejší čas na vykonanie ďalších zmien je pravdepodobne v noci, keď Thomas spí. Režim nočnej podpory priamo v domácnosti sa zmení na režim monitorovania. Zamestnanec, ktorý bude v noci bdieť, sa stiahne z domu, ale v prípade potreby bude môcť rýchlo reagovať. Po stiahnutí nočnej zmeny bude naďalej k dispozícii záložná osoba.

Vplyv na rozpočet bude spočívať v jeho znížení na 135. 000 Libier/rok, pričom Thomas bude naďalej dva dni v týždni bývať v rodičovskom dome.

Zhrnieme teda vplyv na Thomasov rozpočet za celé dvanásťmesačné obdobie:

- náklady za prvých šesť mesiacov budú 84. 500 Libier;
- náklady za druhých šesť mesiacov 67. 500 Libier;
- celkové náklady za celé dvanásťmesačné obdobie budú 152. 000 Libier (v porovnaní s predchádzajúcimi ročnými nákladmi vo výške 190. 000 Libier)
- z jednorazových 60 000 Libier sa za tento čas použije 40. 000 Libier.

Etapa 3 (13-15 mesiacov)

Od tohto momentu sa plánuje ďalšie zníženie celkovej úrovne podpory.

V priebehu prvých troch mesiacov druhého roka sa plánuje počet zamestnancov v pomere 2:1 len na šesť hodín denne. Zmena sa bude v priebehu tohto obdobia vykonávať flexibilne. Thomas bude dostávať podporu na dosiahnutie nových cieľov a výsledkov ale môže zažívať stres pri riešení nových vecí. Je možné, že jeho zdravotný stav tiež bude kolísať. Keď to bude potrebné, bude však možné podporu zvýšiť. Do konca 15-mesačného obdobia sa rozpočet zníži na ekvivalent 143. 000 Libier/rok. Vyčerpaných bude ďalších 7. 750 Libier z jednorazovej dotácie, čo predstavuje doteraz minutých spolu 47. 750 Libier.

Etapa 4 (16-24 mesiacov)

Zvyšných 12. 250 Libier z jednorazovej dotácie sa použije na realizáciu ďalších zmien v nasledujúcich deviatich mesiacoch. Ak bude Thomas aj naďalej dobre reagovať na podporné stratégie, mať dobrý spánok a viesť plnohodnotný a zmysluplný život, jeho služba bude navrhnutá podľa nasledovného vzoru:

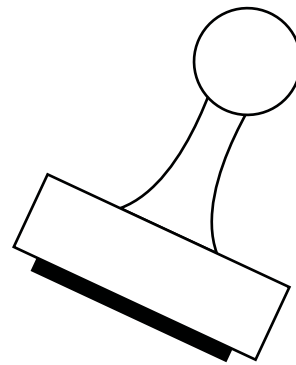
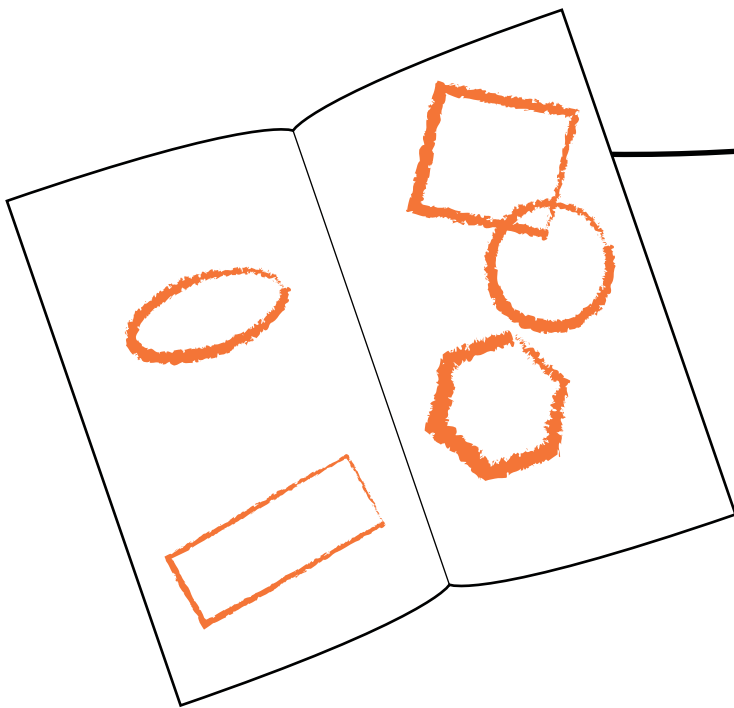
1. Zamestnanci budú Thomasovi pomáhať 1:1 v rámci domova a pri väčšine príležitosti mimo domova, kde pozná svoje okolie a aktivity,
2. K dispozícii bude flexibilná banka 15 hodín podpory 2:1, ktorú bude možné využiť buď týždenne, podľa potreby, alebo ak sa Thomas nebude cítiť dobre alebo bude potrebovať dodatočnú podporu počas dovolenky.
3. Vychádzajúc z toho, že v tomto čase už bude Thomas udomácnенý vo svojom domove a bude mať pravidelný rytmus spánku, bude zavedený bežný režim nočnej podpory.
4. Do rozpočtu budú naďalej zapracované hodiny pohotovosti, čo umožní dodatočné reagovanie, ak to bude kedykoľvek potrebné.
5. Thomas bude tráviť čas so svojou rodinou, čím sa uvoľní časť jeho rozpočtu, ktorý sa použije na dohodnuté ciele. Pri podpore Thomasa, aby bol viac v bezpečí, je tiež dôležité, aby sme ho podporovali v tom, aby mal kvalitný život a dobré vzťahy so svojou rodinou a aby rozvíjal nové možnosti priateľstiev a zážitkov. Napríklad: Thomas miluje prechádzky, ktoré chceme podporiť tým, že sa Thomas stane členom turistického klubu a bude sa zúčastňovať na charitatívnych prechádzkach. Vďaka tomu Thomas nadviaže veľa dôležitých kontaktov a bude mať skutočný cieľ. Thomas rád kreslí a je úžasný umelec, jedným z jeho cieľov je v budúcnosti svoje diela predávať. Thomasov fond ISF bude financovať niektoré výtvarné kurzy a materiály, podporí jeho propagáciu a umožní mu zdieľať svoje umenie s ostatnými.

Do konca druhého roka sa rozpočet so správnou podporou zníži na sumu zodpovedajúcu 112. 000 Libier/rok. Thomas bude mať kvalitný život, bude v bezpečí a v pohode a jeho fond ISF bude financovať ciele, ktoré mu budú naďalej pomáhať plniť jeho sny do budúcnosti.

Pas

5. Pas

Gratulujeme! Teraz, keď je cieľ vašej cesty jasný, vaše vozidlo pripravené a trasa naplánovaná, ste takmer pripravení vyraziť na cestu. Zostáva už len skontrolovať, či máte so sebou cestovný pas.

Plán prepúšťania

Pred odchodom z inštitúcie sú ošetrojúci lekár, sociálny pracovník a koordinátori zodpovední za zostavenie plánu prepúšťania. Ide o dôležitý úradný dokument. Bude slúžiť na preskúmanie, ako sa vám po návrate domov darí - na konci prvých štyroch týždňov. Spolu s vašim dôverníkom sa preto musíte uistiť, že v pláne prepúšťania je popísané všetko, čo budete potrebovať na udržanie vášho nového života.

Je to váš úradný pas, ktorý potvrdzuje vašu totožnosť a občianstvo a oprávňuje vás cestovať. Rovnako ako cestujúci, ktorý sa vydáva na cestu na letisko, sa ani vy nedostanete ďaleko, ak je pas, ktorý si so sebou vezme, zastaraný alebo patrí niekomu inému.

Partnerské zmluvy

A napokon, aby bol váš cestovný pas úplne platný, musí obsahovať jasné písomné záväzky rôznych zainteresovaných organizácií, ktoré vám poskytnú dodatočnú poistku, že sa v budúcnosti pravdepodobne neocitnete v rovnakej situácii ako teraz, a ďaleko od domova.

Existujú tri typy písomných záväzkov, ktoré vám musia poskytnúť a ktoré MUSIA byť zahrnuté do plánu prepúšťania.

Musia sa zaviazat':

- **realizovať plán podpory a s ním spojené náklady;** a ak má byť plán rozdelený na etapy, realizovať tieto etapy spolu s nákladmi;
- **spolupracovať s vami po vašom návrate domov v rámci flexibilného a adaptabilného partnerstva,** ktoré bude zohľadňovať zásadu, že vaše osobné požiadavky sa budú časom meniť a že vaše dohody o podpore budú pravidelne vyhodnotené, obnovované a aktualizované;
- **zaručiť vaše právo zostať dlhodobo vo vlastnom domove** a zabezpečiť, aby toto právo nebolo zrušené ani porušené žiadnou požiadavkou na "povinné opatrenia dohľadu" z dôvodu vášho duševného zdravia alebo náročného správania.

Bez týchto záväzkov je váš cestovný pas len krátkodobým pracovným povolením a neposkytne vám takú úroveň bezpečia, akú potrebujete a akú si zaslúžite.

Dokumenty

Toto je kontrolný zoznam všetkých dokumentov a postupov, ktoré ste po absolvovaní jednotlivých fáz tohto sprievodcu spracovali. Musíte skontrolovať, či plán prepúšťania obsahuje všetky tu uvedené veci alebo sa na ne odvoláva.

Úroveň	Proces	Dokument
Kompas	Orientácia na ľudské práva	
Cieľ	Plánovanie zamerané na človeka	Životný plán
Dopravný prostriedok	Naplánovať osobný rozpočet Zvoliť si formu podpory	Zmluva o osobnom rozpočte Dohoda o individuálnej podpore
Mapa	Plánovanie podpory	Definovanie domova Nájomná zmluva Plán podpory Opis požiadaviek na osobu Popis zamestnania Pracovná zmluva Náklady plánu podpory Sociálne dávky Prehodnotenie zdravotnej starostlivosti
Pas	Potvrdenie všetkých zodpovedných o spolupráci	Partnerské zmluvy

Citizen Network

Táto príručka bola vydaná v spolupráci s medzinárodným hnutím Citizen Network, ktorého cieľom je dosiahnuť občianstvo pre všetkých. Citizen Network združuje všetkých ľudí na celom svete, ktorí chcú prekonať predsudky, chudobu a bezmocnosť.

Veríme v rozmanitosť a rovnosť: každý jednotlivec je rovnocenný a naše rozdiely treba uznať, rozvíjať a oslavovať.

K sieti Citizen Network sa môže pripojiť ktokoľvek alebo akákoľvek skupina, ktorá verí v tieto hodnoty.

Ľudia so zdravotným postihnutím, najmä ľudia so zložitejšími potrebami alebo ľudia s duševnými poruchami, sa príliš často ocitajú bez občianskeho statusu. Sú vylúčení, umiestnení do ústavných nemocníc, domovov dôchodcov alebo špecializovaných oddelení, odrezaní od svojej rodiny, priateľov a komunity. To nie je len zneužívanie ľudských práv, ale aj vážna strata pre nás všetkých. Všetci patríme k sebe a musíme spolupracovať, aby sme každému zabezpečili šancu na zmysluplný, slobodný a prínosný život.

Zistite viac o sieti Citizen Network a pridajte sa k nám:

Navštívte: www.citizen-network.org

Nájdite nás na facebooku: fb.me/citizennetwork

Informácie o vydání

Anglický original: A New Way Home © Frances Brown and John Dalrymple 2017

Obrázky a grafiky: 1, 2, 3, 4 a 5 © Simon Duffy 2017

Slovenský preklad: Nová cesta domov

Slovenský preklad a vydanie v spolupráci s Radou pre poradenstvo v sociálnej práci

Preložili: Miroslav Cangár, Lucia Cangárová, Soňa Holúbková

Neprešlo jazykovou korektúrou.

Designed by Henry Iles All rights reserved.

First published December 2017

ISBN download: 978-1-907790-96-6

72 pp.

Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná v akejkoľvek forme bez povolenia vydavateľa, s výnimkou citovania krátkych pasáží v recenziách.

A New Way Home vydalo Centre for Welfare Reform.

Publikácia v originálnom jazyku sa dá stiahnuť tu: www.centreforwelfarereform.org

Slovenské vydanie:

Rok vydania: 2022

Vydala Rada pre poradenstvo v sociálnej práci

Tlač: Copygraf

Počet strán: 68

ISBN: 978-80-972551-8-3

O autoroch

Frances Brown

O autoroch

Frances Brown

Frances má skúsenosti s ošetrovatelstvom v oblasti duševného zdravia a porúch učenia. Pracovala pre NHS a rôzne organizácie tretieho sektora v Škótsku. Predtým bola riaditeľkou organizácie Inclusion Glasgow a naposledy pracovala ako nezávislá konzultantka, ktorá sa špecializuje na samostatne riadenú podporu a navrhovanie služieb.

John Dalrymple

John je sociálny pracovník, ktorý od začiatku 80. rokov 20. storočia pracoval v službách miestnej samosprávy a tretieho sektora pre osoby s mentálnym postihnutím v Škótsku. Predtým bol hlavným úradníkom (Learning Disability) v regionálnej rade Strathclyde a spoluzakladateľom organizácie Support for Ordinary Living v North Lanarkshire.

Frances a John spolupracovali v poslednýchdvadsiatich rokoch na rôznych pozíciách, najprv v rámci programu uzatvorenia nemocnice Lennox Castle Hospital v polovici deväťdesiatych rokov a o desať rokov neskôr ako spoloční vedúci rozvoja organizácie In Control Scotland. Frances Brownová a John Dalrymple sú zakladateľmi konzultačnej spoločnosti Radical Visions.

Website: www.radicalvisions.wordpress.com

Email: Frances and John

Centre for Welfare Reform

Centrum pre reformu sociálneho zabezpečenia je nezávislý think tank. Jeho cieľom je transformovať súčasný sociálny štát tak, aby podporoval občianstvo, rodinu a komunitu.

Pracuje tak, že vyvíja a zdieľa sociálne inovácie a ovplyvňuje vládu a spoločnosť s cieľom dosiahnuť potrebné reformy.

Tento súbor nástrojov sme pripravili ako náš príspevok k pokračujúcemu boju za spravodlivosť, ktorý vedú ľudia so zdravotným postihnutím a ich rodiny. Myšlienky opísané v tejto príručke vychádzajú zo skúseností ľudí, ktorí desaťročia pomáhali ľuďom opustiť ústavnú starostlivosť a etablovať sa ako občania vo vlastných komunitách. Dúfame, že bude užitočná pre ľudí, rodiny a tých odborníkov, ktorí sa rozhodli byť ich spojencami.

Ak sa chcete dozvedieť viac, navštívte stránku www.centreforwelfarereform.org

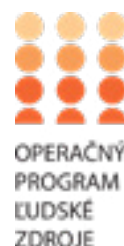
Každý mesiac vydávame e-mailový spravodaj, ak sa chcete prihlásiť do zoznamu,

navštívte: bit.ly/subscribe-cfwr

Sledujte nás na Twitteri: [@CforWR](https://twitter.com/CforWR)

Nájdete nás na Facebooku: fb.me/centreforwelfarereform

Národný projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb - podpora transformačných tímov sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje. ITMS2014+ kód 312041R446

OPERAČNÝ
PROGRAM
ĽUDSKÉ
ZDROJE

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

Citizen Network
FOR A WORLD WHERE EVERYONE MATTERS

